

Türk Kütüphaneciliği Dergisi, 1987-2001

The Journal of *Turkish Librarianship*, 1987-2001

Yaşar Tonta*

Öz

Türk Kütüphaneciliği dergisi 1987 yılından beri yayımlanmaktadır. 1952-1986 yılları arasında yayımlanan Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni'nin devamı olan Türk Kütüphaneciliği 1995 yılında hakemli olmuştur. Bu araştırmada Türk Kütüphaneciliği'nin 1987-2001 yılları arasında yayımlanan sayıları incelenerek, dergide hakemli olmadan önce (135) ve hakemli olduktan sonra (103) yayımlanan toplam 238 makale bibliyometrik özellikler (sayfa sayısı, makale sayısı, yazarlar, makale konuları, atıf yapılan yayınlar, vd.) açısından birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Hakemli olduktan sonra derginin her sayısındaki ortalama sayfa sayısı %81 oranında artmıştır. Bir makalenin ortalama uzunluğu %75 artarak 8 sayfadan 14 sayfaya, bir makaledeki ortalama atıf sayısı da %65 artışla 11'den 17'ye yükselmiştir. Türkçe ve İngilizce özeti olan makale oranı %24'ten %96'ya yükselmiştir. Makaleler 42 kurumu temsil eden 94 farklı yazar tarafından kaleme alınmıştır. Makalelerin büyük bir çoğunluğu tek yazarlıdır. En fazla makale yayımlayanlar arasında üniversitelerin kütüphanecilik bölümlerine mensup araştırmacılar gelmektedir. Makalelerin %21'i kütüphaneler (halk, üniversite, özel, vd.), %12'si bilgi erişim ve bibliyografik denetim (kataloglama-sınıflama), %8'i ise bilgi teknolojisi ve kütüphane otomasyonu konularındadır. Atıf yapılan toplam 3204 yayının %53'ünü kitaplar, %42'sini dergiler, %5'ini ise "diğer yayınlar" (yayımlanmamış çalışmalar, arşiv belgeleri, web sayfaları, vd.) oluşturmaktadır. En çok atıf yapılan dergiler sıralamasında Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, Türk Kütüphaneciliği, Resmî Gazete, Library Trends, Journal of the American Society for Information Science, Information Technology and Libraries ve College & Research Libraries dergileri başta gelmektedir. Atıfların çoğu az sayıda çekirdek dergide yayımlanan makalelere yapılmıştır. Bu yönüyle yabancı dergilere yapılan atıfların dağılımı Bradford'un Saçılım Yasasına (1934) uygunluk göstermektedir. Araştırma sonunda Türk Kütüphaneciliği dergisinin karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri tartışılmaktadır.

Abstract

The journal Türk Kütüphaneciliği (*Turkish Librarianship*) has been published since 1987. A continuation of the Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni (*Bulletin of the Turkish Librarians' Association*) that was published between 1952 and 1986, Türk Kütüphaneciliği became a refereed journal in 1995. Based on a review of 238 articles published in the journal between 1987-2001 (135 of which were published before it became refereed, 103 after), this study compares some bibliometric features (number of pages in each issue, the length of articles, authors, topics, citations, etc.) of articles that were published before the journal became refereed with those after. The average number of pages in each issue increased 81% after the journal became refereed. The average length of an article increased 75% (from 8 pages to 14 pages). The number of citations per article increased 65% (from 11 citations to 17

* Doç. Dr. Yaşar Tonta H.Ü. Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğretim üyesidir.

citations). The percentage of articles having abstracts in Turkish and English increased from 24% to 96%. Articles were written by 94 different authors representing 42 institutions. Overwhelming majority of articles were written by a single author. Researchers affiliated with the departments of librarianship have authored the majority of articles. More than 20% of articles that appeared in the journal are on libraries (including public, academic, and special libraries), followed by 12% on information retrieval and bibliographic control (cataloging and classification), and 8% on information technology and library automation. More than half (53%) of all citations (3204) were for books while 42% for journals and 5% for "other publications" (e.g., unpublished manuscripts, web sites, among others). Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, Türk Kütüphaneciliği, Resmî Gazete (Turkish Official Gazette), Library Trends, Journal of the American Society for Information Science, Information Technology and Libraries and College & Research Libraries are among the most frequently cited journals. Majority of citations were for articles appeared in a few core journals, which fits Bradford's Law of Scattering (1934). The problems facing Türk Kütüphaneciliği are also discussed along with some recommendations.

Anahtar Sözcükler: Türk Kütüphaneciliği dergisi - Bibliyometrik özellikler, Türk Kütüphaneciliği dergisi - Atıf analizi, Türk Kütüphaneciliği dergisi - Literatür eskimesi, Hakemli dergiler.

Keywords: Journal of Turkish Librarianship – Bibliometric features, Journal of Turkish Librarianship – Citation analysis, Journal of Turkish Librarianship – Obsolescence, Refereed journals

1. Giriş

Türk Kütüphaneciliği dergisi Türk Kütüphaneciler Derneği'nin (TKD) üç ayda bir yayımlanan resmi yayın organıdır. 1952-1986 yılları arasında *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni* (TKDB) adıyla yayımlanmıştır. 1987'den itibaren *Türk Kütüphaneciliği* adını alan dergi 1995'te hakemli olmuştur. Elli yılı aşkın bir süredir kesintisiz çıkan *Türk Kütüphaneciliği* (TK) ülkemizdeki en uzun soluklu dergilerden biridir.

TK'nin ilk sayısı (cilt 1, sayı 1) Kış 1987'de yayımlanmıştır. İlk sayıda okuyuculardan özgün ve çeviri yazılar istenmekte, makalelerde isteğe bağlı olarak özet verilebileceği, dipnotların metin içinde numaralandırılması ve kaynakçanın makale sonunda verilmesi gerektiği belirtilmektedir. Ancak ilk ciltteki makalelerde kaynakça olmadığı görülmektedir. *TK*'de Türkçe özeti olan ilk makale ilk cildin ikinci sayısında, Türkçe ve İngilizce özeti olan ilk makale ise ilk cildin üçüncü sayısında yayımlanmıştır.¹ Derginin ilk cildinin üç sayısında önce yazar adları daha sonra makale adları verilmiştir. Ancak daha sonraki sayılarda bu uygulamadan vazgeçilerek daha mütevazı (önce makale adı sonra yazar adı) bir yol izlenmiştir.

TK, 1995 yılında hakemli dergi olmuştur. 1994 yılında yapılan TKD Genel Kurulunda Genel Yönetim Kurulu (GYK) üyeleri belirlenmiş, yapılan ilk toplantılardan birinde derginin hakemli olması gündeme getirilmiştir. O zamana dek dergiye gönderilen makaleler yazı işleri sorumlusu ve üç kişiden oluşan yazı kurulu üyelerinin denetiminden geçerek yayımlanmaktaydı. 1994 yılının sonlarında o zamanki *TK* yazı işleri sorumlusunun da içinde bulunduğu bazı GYK üyeleri kendi istekleriyle görevlerini bırakmışlardır. Bunun üzerine yapılan GYK toplantısında *TK*'nin yeniden yapılandırılması kararlaştırılmış ve yeni editör ile

¹ Türkçe ve/ya da İngilizce özeti olan makalelere derginin eski adıyla (*TKDB*) yayımlandığı yıllarda da zaman zaman rastlanmıştır. Bu çalışma *TK*'nin 1987-2001 yılları arasında yayımlanan sayılarıyla sınırlıdır.

yardımcı editörler göreve getirilmiştir. Daha geniş bir Yazı Değerlendirme Kurulu oluşturmak için üniversitelerdeki ve üniversite dışındaki birçok öğretim üyesi ve uzmana yazı gönderilerek hakem olarak görev almaları istenmiş, çoğunlukla üniversitelerin kütüphanecilik bölümlerinde çalışan öğretim üyelerinden oluşan yeni bir Yazı Değerlendirme Kurulu oluşturulmuştur. Makale değerlendirmede kullanılmak üzere hakemler için bir Yazı Değerlendirme Formu hazırlanmıştır. Yeni bir kapak düzeni ile Mart 1995'te yayımlanan *TK*'nin 9. cildinin ilk sayısında yayımlanan editörün yazısında dergiye gönderilen makalelerin bundan böyle Yazı Değerlendirme Kurulu üyelerinin (hakem) denetiminden geçtikten sonra yayımlanacağı duyurulmuştur. Makalelerin ilk incelemeyen geçtikten sonra bilimsel yönden değerlendirilmek üzere en az iki hakeme gönderilerek görüş isteneceği, değerlendirmenin nesnel olmasını sağlamak için de makale yazarının kimliğinin hakemlere açıklanmayacağı, aynı şekilde hakemlerin kimliklerinin de makale yazarı tarafından bilinmeyeceği vurgulanmıştır (Tonta, 1995, s. 3). Akademik dergilerde sıklıkla kullanılan ve “körleme” (double blind) yöntemi olarak bilinen bu yöntemle ilgili ayrıntılar aynı sayıdaki “Yazarlar İçin Notlar” kısmında verilmiştir. Metin içindeki göndermelerin “ad ve tarih” yöntemine göre verilmesi ve yararlanılan kaynakların metin sonunda alfabetik olarak sıralanması istenmiş ve örnekler verilmiştir.

TK'nin hakem denetiminden geçen yazıların çıktığı ilk sayısı Haziran 1995'te yayımlanmıştır (cilt 9, sayı 2). Dergi halen hakemli olarak yayımlanmaya devam etmektedir. Bu çalışmanın amacı, *TK*'nin 1987-2001 yılları arasında yayımlanan sayılarında yer alan makaleleri bibliyometrik özellikler açısından incelemek, dergi hakemli olmadan önceki sayılarında yayımlanan makalelerle hakemli olduktan sonra yayımlanan sayılarında yayımlanan makaleleri birbiriyle karşılaştırmaktır.

2. Önceki çalışmalar

TKDB ve *TK*'de yayımlanan makalelerle ilgili olarak yapılan çalışmalar pek fazla değildir (Çakın, 1980; Abu Isneineh, 1996; Kurbanoglu, 1996; Yontar ve Yalvaç, 2000).

Çakın'ın (1980) çalışmasında 1952-1971 yılları arasında *TKDB*'de yayımlanan makaleler konu ve yazar yönünden incelenmiştir.

Yontar ve Yalvaç'ın (2000) çalışmasında 1952-1994 yılları arasında *TKDB* ve *TK*'de yayımlanan 644 makalenin (127'si araştırma, 517'si mesleki makale) içerik analizi yapılmış ve makaleler konularına, araştırmada kullanılan yöntem ve veri toplama tekniklerine göre sınıflanmış ve kabaca 10'ar yılı içeren dört döneme ayrılarak incelenmiştir (1952-1964, 1965-1974, 1975-1984 ve 1985-1994). Son iki dönemde araştırma makalesi sayısının arttığına dikkat çekilen Yontar ve Yalvaç'ın çalışmasında 1987-1994 yılları arasında *TK*'de yayımlanan makaleler de değerlendirilmiştir. Yontar ve Yalvaç'ın 4. dönem olarak adlandırdığı dönem, derginin *TKDB* adıyla yayımlandığı 1985-1986 yılları arasında yayımlanan makaleleri de içermektedir. Bu nedenle söz konusu çalışmada yer alan tablolarda verilen değerleri 1987-1994 yılları arasında *TK*'de yayımlanan makaleler için bu çalışmada elde edilen değerlerle doğrudan karşılaştırmak mümkün değildir.

Abu Isneineh'nin (1996) çalışmasında *TKDB* ve *TK*'de 1985-1994 yılları arasında yayımlanan 231 makalenin (200'ü özgün, 31'i çeviri) içerik analizi yapılmış ve bu makaleler konu, yaklaşım ve yöntem yönünden incelenmiştir. Makalelerin yarısından fazlası kütüphanecilik bölümü öğretim elemanları tarafından yazılmıştır. Halk kütüphaneleriyle ilgili makalelere daha sık rastlanmaktadır. Makalelerin %40'unda ampirik, %9'unda kuramsal, %51'inde ise diğer araştırma stratejileri (tartışma, literature incelemesi, bibliyografik çalışma, vd.) kullanılmıştır. Makalelerin büyük çoğunluğu (%86) ampirik verilere dayanmamaktadır. Sadece 19 makalede analiz (15'i niteliksel, 4'ü niceliksel) yer almaktadır (s. 48-49)

Kurbanoglu (1996) 1981-1995 yılları arasında *TKDB* ve *TK*'de yayımlanan makalelerde 1113 dergiye yapılan atıfları incelemiştir. Kurbanoglu'nun çalışmasına yeri geldikçe değinilecektir.

3. Yöntem

Bu çalışmada *TK*'nin 1987-2001 yılları arasında yayımlanan toplam 60 sayısında yer alan yazılar değerlendirilmektedir. Her sayı ve her sayıda yer alan yazılar (hakemli ya da hakemsiz makaleler, görüşler, okuyucu mektupları, çeviriler, açış konuşmaları, vd.) çeşitli yönlerden (her sayının sayfa sayısı olarak uzunluğu, türlerine göre yazı sayısı, makale sayısı, makale uzunluğu, yazarları, makalelerde atıf yapılan yayınlar, vd.) incelenmiştir.

Dergi hakemli olmadan önce (1987-1995) yayımlanan ve belli bir araştırma ürünü olan kişisel görüş, açış konuşması, kitap-dergi-kütüphane tanıtım yazıları dışındaki yazılar "makale" olarak kabul edilmiştir. Dergi hakemli olduktan sonra (1995-2001) hakem denetiminden geçen makalelerin yer aldığı bölümde yayımlanan yazılar "makale" olarak kabul edilmiş, "Görüşler-Okuyucu Mektupları", "Serbest Yazılar", "Hakemsiz Yazılar", "Tanıtım-Eleştiri" bölümlerinde yayımlanan yazılar ayrıca değerlendirilmiştir.² Hemen hemen her sayıda yer alan "Haberler" dikkate alınmamıştır.

TK'de yayımlanan makaleler konularına göre sınıflandırılmıştır. Geçmişte uluslararası kütüphanecilik ve bilgilim dergilerinde yayımlanan makaleler belirli bir sistematığe göre sınıflandırılmıştır (Jarvelin ve Vakkari, 1990, 1993). Yukarıda anılan Yontar ve Yalvaç'ın (2000) çalışması Jarvelin ve Vakkari'nin sınıflamasına dayanmaktadır.³ Yontar ve Yalvaç *TKDB* ve *TK*'de yayımlanan mesleki makaleleri ve araştırma makalelerini konu ve yöntem açısından sınıflandırmışlardır. Abu Isneineh'nin (1996) çalışmasında ise makaleler *Library and Information Science Abstracts*'da (LISA) kullanılan 19 ana konu başlığına göre sınıflandırılmıştır. Bu çalışmada *TK*'de 1987-2001 yılları arasında yayımlanan her makalenin içerik analizi yapılmamış, sınıflamada makale adlarından ve özetlerden yararlanılmıştır. Her makale sadece bir konu altında sınıflandırılmış ve makalelerin konulara göre dağılımı verilmiştir.

Makalelerde atıf yapılan yayınlar "kitap", "dergi" ve "diğer yayınlar" kategorilerine ayrılmıştır. Tezlere, teknik raporlara ve bildiri kitaplarına yapılan atıflar "kitap", günlük-haftalık gazetelere ve popüler dergilere yapılan atıflar "dergi", yayımlanmamış makalelere, görüşmelere, arşiv belgelerine, veri tabanlarına ve web sayfalarına yapılan atıflar "diğer yayınlar" altında sınıflandırılmıştır. Görüş, serbest yazı, çeviri vb. gibi "makale" dışındaki yayınlar ile sadece kaynakçadan oluşan makalelerde yer alan atıflar değerlendirmeye alınmamıştır. Sayfa altı dipnot tekniğinin kullanıldığı makalelerde bir makalede aynı kaynağa birden fazla yapılan atıflar dikkate alınmamıştır. Bir makalede hem kaynakça hem sayfa altı dipnotlar yer aldıysa atıf yapılan yayınlarla ilgili istatistikler kaynakçaya dayanarak oluşturulmuştur. Bazı makalelerde yazarların daha önce yayımlanan kendi yayınlarına atıf yaptıkları görülmüş ("self-citation"), ancak bu atıflar ayrıca değerlendirilmemiştir.

Atıf yapılan kitaplar ve dergiler "Türkçe" ve "yabancı dilde" olmak üzere ayrı ayrı sınıflandırılmıştır. En çok atıf yapılan dergiler "tüm dergiler", "Türkçe dergiler" ve "yabancı

² Dergi hakemli olduktan sonra yayımlanan hakemsiz yazıların ve görüşlerin bir kısmında dipnot ve kaynakça yer almaktadır. Ancak bu yazılar "hakemli makale" olarak kabul edilmediğinden makaleler gibi (örneğin, yazar ve atıflar yönünden) ayrıntılı olarak değerlendirilmemiştir. Dergi hakemli olmadan önce yayımlanan makalelerin önemli bir kısmında dipnot ya da kaynakça yer almazken, dergi hakemli olduktan sonra hakemsiz bölümde yayımlanan yazılarda dipnot ve kaynakça yer alması dikkat çekicidir.

³ Jarvelin ve Vakkari'nin çalışması başka ülkelerdeki kütüphanecilik literatüründe yayımlanan makaleleri sınıflandırmak için de kullanılmıştır. İspanya'da 1977-1994 yılları arasında iki kütüphanecilik dergisinde yayımlanan 354 makalenin konu dağılımı için bakınız. Cano (1999).

dilde dergiler” olarak ayrı ayrı listelenmiştir. Dergi hakemli olmadan önce ve olduktan sonra yayımlanan makalelerde en çok atıf yapılan dergi sıralamalarının birbirinden farklı olup olmadığı Spearman’ın sıra-ilişki katsayısıyla sınanmıştır. En çok atıf yapılan dergilerin sırasıyla ISI tarafından yayımlanan *Journal Citation Reports*’da (2001) verilen etki faktörleri (impact factors) arasında bir ilişki olup olmadığı test edilmiştir.

Atıfların çoğunun az sayıda çekirdek dergide yayımlanan makalelere yapıldığı bilinmektedir (Bradford’un Saçılım Yasası). *TK*’de yayımlanan makalelerde en çok atıf yapılan dergilerin dağılımının bu yasaya uyup uymadığı test edilmiştir.

Atıf yapılan kitap ve dergilerin yaşları bulunarak *TK*’de yayımlanan makalelerdeki atıfların “yarı yaşı” hesaplanmış ve kütüphanecilik literatüründe “eskime” (obsolescence) olgusuna dikkat çekilmiştir.

Makalede *Türk Kütüphaneciliği* dergisi için *TK* kısaltması sıklıkla kullanılmış, çoğu zaman da sadece “dergi” denilmiştir. Aksi belirtilmedikçe çalışmada tekil olarak kullanılan “dergi” sözcüğü ile *Türk Kütüphaneciliği* dergisi kastedilmektedir.

4. Bulgular

4.1 Makale sayısı ve yayın türleri

TK’nin 1987-2001 yılları arasında toplam 60 sayısı yayımlanmıştır (Tablo 1). Bu sayıların 33’ü (%55) dergi hakemli olmadan önce, 27’si (%45) de hakemli olduktan sonra yayımlanmıştır. Altmış sayının toplam sayfa sayısı 5242’dir (sayı başına ortalama 87 sayfa). Toplam 5242 sayfanın 2112’si (%40) dergi hakemli olmadan önce yayımlanan 33 sayıya, 3130’u (%60) hakemli olduktan sonraki 27 sayıya aittir. Başka bir deyişle, dergi hakemli olduktan sonra ortalama sayfa sayısı 64’ten 116’ya çıkarak yüzde 81 oranında artmıştır.

TK’de 1987-2001 yılları arasında toplam 238 makale yayımlanmıştır. Bu makalelerin 135’i (%57) hakemli olmadan önceki, 103’ü (%43) hakemli olduktan sonraki sayılarda yayımlanmıştır. Dergi hakemli olmadan önce yayımlanan 135 makalenin uzunluğu 1094 sayfa, hakemli olduktan sonraki 103 makalenin uzunluğu ise 1451 sayfadır.⁴

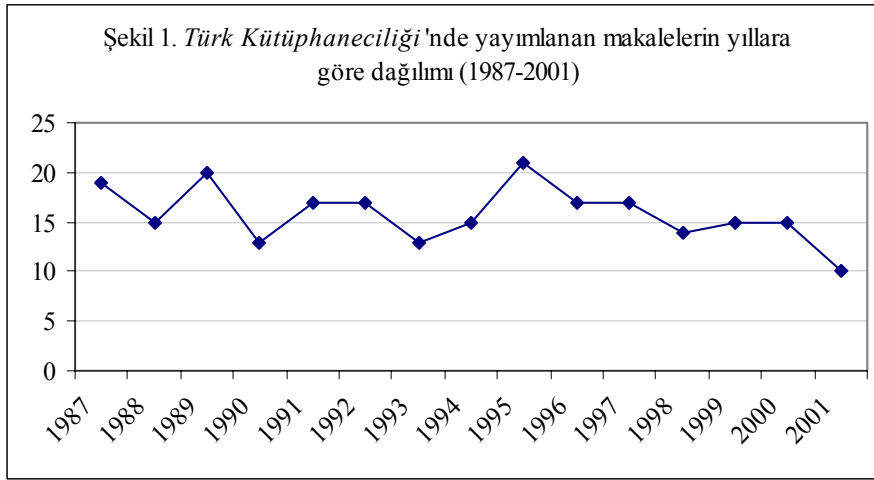
Her sayıda yayımlanan ortalama makale sayısı (yaklaşık 4) dergi hakemli olmadan önce ve olduktan sonra pek değişmemiştir. Son derece yetersiz olan bu rakam derginin yılda 15-20 civarında hakemli makale yayımlayabildiğini göstermektedir. (*TK*’de yayımlanan makalelerin yıllara göre dağılımı Şekil 1’de verilmektedir.) Ancak, makalelerin toplam uzunluğundan da anlaşılabilceği gibi, dergi hakemli olmadan önce yaklaşık 8 sayfa olan bir makalenin ortalama uzunluğu dergi hakemli olduktan sonra %75 artarak 14 sayfaya yükselmiştir. Benzeri bir biçimde, dergi hakemli olmadan önce bir makalede ortalama 11 yayına atıf yapılırken, dergi hakemli olduktan sonra bu sayı %65 artarak 17’ye yükselmiştir. *Journal of the American Society for Information Science* (JASIS) adlı dergide ise her makalede ortalama 30 yayına atıf yapılmaktadır (Koehler et al., 2000a).⁵

⁴ Derginin hakemli olmadan önce ve olduktan sonraki boyutları ile dergide kullanılan yazı puntosunun büyüklüğü pek değişmemiştir.

⁵ *JASIS* ve diğer kütüphanecilik ve bilginbilim dergilerinde yayımlanan makalelerin bibliyometrik özellikleri konusunda birçok makale yayımlanmıştır. Birkaç örnek için bkz. Koehler et al. (2000a, 2000b) ve Terry (1996).

Tablo 1. *Türk Kütüphaneciliği*'nde yayımlanan makalelerle ilgili bilgiler

	Hakemli olmadan önce	Hakemli olduktan sonra	Toplam / Ortalama
dergi sayısı (fasikül)	33	27	60
toplam sayfa sayısı	2112	3130	5242
bir sayıdaki ortalama sayfa sayısı	64	116	87
makale sayısı	135	103	238
toplam sayfa sayısı	1094	1451	2545
Bir makalenin ortalama uzunluğu (sayfa olarak)	8,1	14,1	10,7
sayı başına düşen ortalama makale sayısı	4,1	3,8	4,0
atıf sayısı	1476	1728	3204
Makale başına düşen ortalama atıf sayısı	10,9	16,8	13,5

TKD'nin mali olanaklarının artmasının derginin sayfa sayısının artışında kuşkusuz payı olmuştur. Bunun yanı sıra, derginin hakemli olmasından sonra editörlük işlerinin nispeten daha geniş bir kadro ile ve nispeten daha profesyonelce yürütülmesi, yazı bulmak ve gelen yazıları değerlendirmek için daha fazla çaba harcanması, hakem denetiminden geçen makalelerin nispeten daha kaliteli olması sayfa sayısı, atıf sayısı ve Türkçe ve İngilizce özetleri olan makale sayısının artmasında etkili olmuştur kanısındayız.

Nitekim, *TK*'de 1987-2001 yılları arasında yayımlanan yazıların türlere göre dağılımını veren Tablo 2'de ve Türkçe ve İngilizce özetleri olan makalelerin oranını veren Tablo 3'te bu durum açıkça görülmektedir. Dergi hakemli olduktan sonra yayımlanan görüş/serbest yazı, hakemsiz yazı ve okuyucu mektuplarının sayısı yaklaşık altı kat, kitap, dergi ve kütüphane tanıtımı yazıları yaklaşık dört kat artmıştır. Hakemli olmayan yazıların sayısında gözlenen bu artış, zaman zaman çeşitli kesimler tarafından dile getirilen ve dergi hakemli olduktan sonra yayımlanan araştırma ürünü olmayan yazıların sayısının azaldığını öne süren görüşlerin pek geçerli olmadığını göstermektedir.

Dergi hakemli olduktan sonra yayımlanan editöryal yazıların sayısı da yaklaşık iki kat artmıştır. 1995'ten itibaren dergide "Editörden" bölümüne düzenli olarak yer verilmesinin bu artışta önemli payı olduğu kanısındayız.⁶ Telif yazı sayısının giderek artması ve yayımlanacak

⁶ Dergide hakemli olmadan önce de "Başyazı/Editorial" adı altında bazı yazılar yer almış, zaman zaman bu yazılar editör yerine derneğin genel başkanı tarafından yazılmıştır. *Türk Kütüphaneciliği*'nin 50. yılı dolayısıyla 5-6 Eylül 2002 tarihlerinde Milli Kütüphane'de (Ankara) düzenlenen sempozyumda yaptığı konuşmada Prof. N. Sefercioğlu, 1987-1992 yılları arasında hem genel başkanlık hem de fiili olarak yazı işleri sorumluluğu görevlerini yürüttüğünü söylemiştir. Dolayısıyla, dergi hakemli olmadan önce genel başkan tarafından yazılan

çevirilerde güncel olma koşulunun aranması nedeniyle dergi hakemli olduktan sonra çeviri sayısı yarı yarıya azalmıştır. Hakemli olmadan önce dergide kütüphane haftalarında ve TKD genel kurullarında yapılan açış konuşmaları ve genel kurul raporları düzenli olarak yayımlanmaktaydı. Dergi hakemli olduktan sonra bu uygulamaya son verildiğinden açış konuşmalarının sayısı son derece azalmıştır. Son yıllarda kütüphane haftalarında yapılan açış konuşmaları ve sunulan bildiriler TKD tarafından kitap olarak yayımlanmaya başlamıştır.

Tablo 2. *Türk Kütüphaneciliği*'nde yayımlanan yazıların türlere göre dağılımı

Yayın türü	Hakemli olmadan önce	Hakemli olduktan sonra	Toplam
Makale sayısı	135	103	238
Genel Başkan yazısı	19	17	36
Editoryal	12	27	39
Görüş/serbest yazı/hakemsiz yazı/mektup sayısı	26	169	195
Çeviri sayısı	30	14	44
Açış konuşması	19	1	20
Kitap/dergi/kütüphane tanıtımı	38	139	177

Toplam 238 makaleden 131'inin (%55) İngilizce, 132'sinin (%55) Türkçe özetleri bulunmaktadır. Dergi hakemli olmadan önce yayımlanan makalelerin %24'ünde Türkçe ve İngilizce özet varken, hakemli olduktan sonra bu oran %96'ya çıkmıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Türkçe ve İngilizce özeti olan makale oranları

	Hakemli olmadan önce	Hakemli olduktan sonra	Toplam / Ortalama
makale sayısı	135	103	238
Türkçe özet	33	99	132
İngilizce özet	32	99	131
özeti olan makale oranı	%24	%96	%55

4.2 Yazarlar

TK'de yayımlanan makalelerin büyük bir çoğunluğu tek yazarlıdır. Sadece 8 makale (%3) 2 ve daha fazla yazar tarafından kaleme alınmıştır. (Bir makale 6, bir makale 3, 6 makale de 2 yazarlıdır.) *JASIS*'te yayımlanan makalelerin ise yaklaşık yarısı iki veya daha fazla yazarlıdır (Koehler et al., 2000a).

TK'de toplam 94 farklı yazar 238 makaleye katkıda bulunmuştur. Beş ve daha fazla makale yayımlayan yazarlar Tablo 4'te verilmektedir. H.Ü. ve A.Ü. DTCF Kütüphanecilik Bölümlerine mensup öğretim üyelerinin en fazla makale yayımlayanlar arasında olduğu görülmektedir. Tabloda yer alan 12 yazar toplam makalelerin %42'sini (100/238) yayımlamışlardır. Beş yazar 4'er makale (toplam makalelerin %8'4'ü), 13 yazar 3'er makale (%16,4), 15 yazar 2'şer makale (%12,6) ve 49 yazar birer makale (%20,6) yayımlamışlardır.⁷

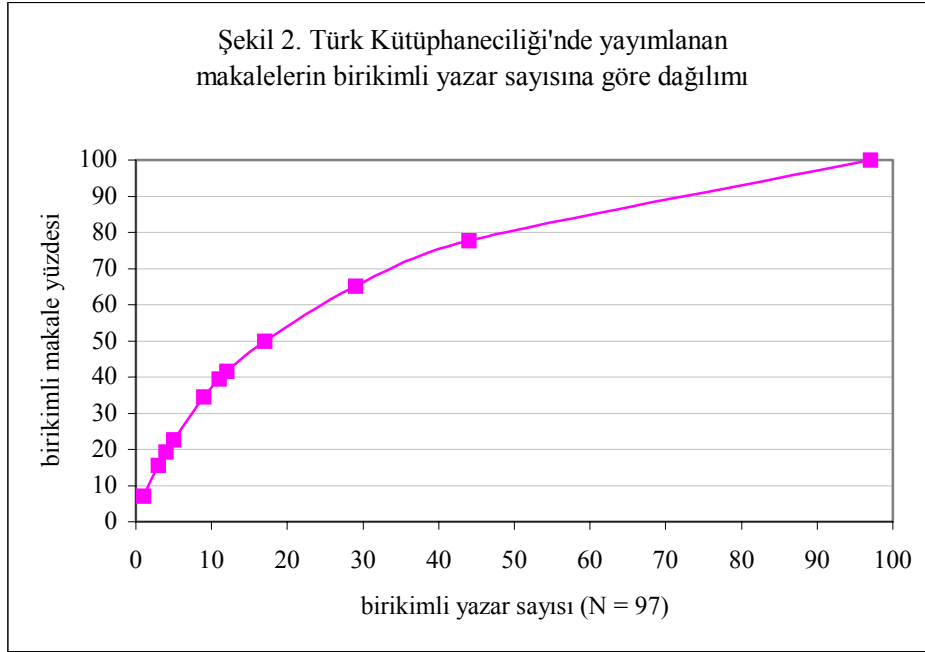
yazıların en azından bir bölümünün editoryal olarak nitelendirilmesi gerekmektedir. 2000 yılından itibaren "Genel Başkanın Köşesi" kaldırılmıştır.

⁷ Dört ve daha az sayıda makale yayımlayan yazarların adları şunlardır (sadece ilk yazarlar dikkate alınmıştır): 4'er makale: Ö. Soysal, H.F.G. Akınoğlu, G. Baydur, A. Üstün, A. Çetin; 3'er makale: Ö. Külcü, T. Yılmaz, S. Aslan, S. Arslantekin, O. Ersoy, N. Uçak, M. Toplu, M. Gönen, F. Subaşıoğlu, E. Yılmaz, D.B. Toplu, Ö.

Tablo 4. *Türk Kütüphaneciliği*'nde beş ve daha fazla makale yayımlayan yazarlar

makale sayısı	yazar	kurum	%	Birikimli %
17	B. Yılmaz	HÜKB	7,1	7,1
10	S. Kurbanoğlu	HÜKB	4,2	11,3
10	Y. Tonta	HÜKB	4,2	15,5
9	A. Çelik	HÜKB	3,8	19,3
8	S. Karakaş	AÜDTCFKB	3,4	22,7
8	D. Atılgan	AÜDTCFKB	3,4	26,1
7	F. Özdemirci	AÜDTCFKB	2,9	29,0
7	N. Alkan	AÜDTCFKB	2,9	31,9
7	O. Gürdal	AÜDTCFKB	2,9	34,9
6	H. Tunçkanat	HÜK	2,5	37,4
6	T. Sağlamtuç	HÜKB	2,5	39,9
5	İ. Çakın	HÜKB	2,1	42,0
138	diğer 82 yazar	çeşitli	58,0	100,0

Şekil 2'de *TK*'de yayımlanan makalelerin birikimli yazar sayısına göre dağılımı verilmektedir. Makalelerin yaklaşık üçte birini 9, yarısını 17, üçte ikisini 29 yazar yayımlamıştır. Başka bir deyişle, toplam yazarların yaklaşık %31'i toplam makalelerin üçte ikisini yayımlamışlardır. Makalelerin kalan üçte biri ise toplam 64 yazar (toplam yazarların üçte ikisi) tarafından yayımlanmıştır.

Gökkurt-Bayram, T. Fenerci-Oğuz; 2'şer makale: Z.O. Öz, O.T. Aybaş, N. Uraz, N. Tuncer, N. Sefercioğlu, N. Kozak, M. Özturan, M. Kaynar, M. Akgül, G. Artan, E. Özbudak, E. Fındık, B. Çapar, Nail Bayraktar, A. Karataş; birer makale: Ş. Olşen, İ. Önal, İ. Karaer, Ü. Konya, F. Gündoğdu, Z. Kızıllan, Y. Çelik, Y. Kayan, Y. Karayalçın, V. Dökmeçi, S. Tutumel, O.Ü. Özen, O. Akkan, N.E. Çağıltay, N. Baydar, M. Yılmaz, M. Yalvaç, M.T. Güllü, M.E. Küçük, M. Dikeç, M.A. Akın, K. Çömlekçi, K. Burian, J. Baysal, H. Çelik, H.S. Keseroğlu, H.G. Çakmak, H. Duman, H. Baltepe, H. Atmaca, G. İlhan, F. Rukancı, F.B. Yülek, E. Pakin, E. Olcay, E. Kuyumci, E. Karamehmet, D. Köprülü, C. Aslan, B. Karasözen, B.K. Ataman, B. Egeli, A. Çalış, A. Yılmaz, A. Kaygusuz, A. Kavak, A. Erar, A.B. Kayıran, ve A. Aşçı.

Dergi hakemli olmadan önce ve hakemli olduktan sonra beş ve daha fazla makale yayımlayan yazarlar Tablo 5’te verilmektedir. Tablo 4’te yer alan yazarların çoğunun hem dergi hakemli olmadan önce hem de hakemli olduktan sonra dergide aktif olarak makale yayımladıkları görülmektedir. Dergi hakemli olmadan önce toplam 69 ayrı yazar 135 makale, hakemli olduktan sonra ise toplam 54 ayrı yazar 103 makale yayımlamışlardır.

Tablo 5. *Türk Kütüphaneciliği*’nde hakemli olmadan önce ve olduktan sonra beş ve daha fazla makale yayımlayan yazarlar

hakemli olmadan önce (1987-1995)			hakemli olduktan sonra (1995-2001)		
makale sayısı	yazar	kurum	makale sayısı	yazar	kurum
7	B. Yılmaz	HÜKB	10	B. Yılmaz	HÜKB
6	D. Atılgan	AÜDTCFKB	7	Y. Tonta	HÜKB
6	H. Tunçkanat	HÜK	5	A. Çelik	HÜKB
5	O. Gürdal	AÜDTCFKB	5	N. Alkan	AÜDTCFKB
5	S. Kurbanoğlu	HÜKB	5	S. Karakaş	AÜDTCFKB
5	T. Sağlamtunç	HÜKB	5	S. Kurbanoğlu	HÜKB

TK’de beş ve daha fazla yayın yapan kurumlar Tablo 6’da verilmektedir. H.Ü. Kütüphanecilik Bölümü mensupları toplam 75 makale (tüm makalelerin %31,5’i), A.Ü. Kütüphanecilik Bölümü mensupları toplam 59 makale (%25), H.Ü. Kütüphanesi mensupları toplam 10 makale (%4) yayımlamışlardır. *TK*’de yayımlanan her beş makaleden üçünün üç kütüphanecilik bölümünün öğretim elemanları tarafından yazıldığı görülmektedir. En fazla yayın yapan ilk sekiz kurum toplam 238 makalenin 177’sini (%74) yayımlamıştır. Bir kurum 4 makale, 4 kurum 3’er makale, 8 kurum 2’şer makale, 21 kurum ise birer makale yayımlamıştır. Toplam 232 makale 42 ayrı kurumda çalışan yazarlar tarafından kaleme alınmıştır.⁸ (Altı makale yazarının çalıştığı kurumlar belirlenememiştir.)

Tablo 6. *Türk Kütüphaneciliği*’nde en çok makalesi yayımlanan kurumlar

toplam makale sayısı	ilk yazarın çalıştığı kurum	Toplam makalelerin yüzdesi (%)	Birikimli makalelerin yüzdesi (%)
75	H.Ü. Ed. Fak. Kütüphanecilik Böl.	31,5	31,5
59	A.Ü. DTCF Kütüphanecilik Böl.	24,8	56,3
10	H.Ü. Kütüphaneleri	4,2	60,5
9	YÖK Dok. Merkezi	3,8	64,3
8	İ.Ü. Ed. Fak. Kütüphanecilik Böl.	3,4	67,6
6	Devlet Arşivleri Gn. Md.	2,5	70,2
5	ODTÜ Kütüphanesi	2,1	72,3
5	Millî Kütüphane	2,1	74,4
61	diğer 34 kurum	25,6	100,0

⁸ Dört ve daha az sayıda makale yayımlayan kurumların adları şunlardır: 4 makale: TBMM Kütüphanesi; 3’er makale: İ.Ü. Müh. Fak., İngiliz Kültür Heyeti Kütüphanesi, H.Ü. Çocuk Sağlığı ve Eğitimi Böl., Kütüphaneler Gn. Md.; 2’şer makale: Fırat Ü. Küt., Gazi Ü. İşletme Fak., Gazi Ü. Küt., Boğaziçi Ü. MYO, Bilkent Ü. Temel Bil. YO, Bilkent Ü. Küt., Bilkent Ü., Anadolu Ü. Küt., birer makale: İ.Ü. Ed. Fak. Arşiv Böl., İTÜ Mimarlık Fak., İTÜ Merkez Küt., İGEME Küt., Çanakkale 18 Mart Ü., Türk Patent Enst., TKD Gn. Merkezi, Saraybosna Küt., Sabancı Ü. Küt., Pamukkale Ü. Küt., Marmara Ü. Arşiv Böl., Mimarlar Odası, Indiana Ü. Küt., H.Ü. İstatistik Böl., Eximbank, DPT Küt., Boğaziçi Ü. Bilgisayar Programcılığı Böl., Başkent Ü. Sosyal Bil. MYO, Ankara Ü. Hukuk Fak., Ankara Ü. Başkent MYO, ve Anadolu Ü. Turizm ve Otelcilik YO.

Tablo 7’de dergi hakemli olmadan önce ve hakemli olduktan sonra beş ve daha fazla makale yayımlayan kurumlar verilmektedir. Hakemli olmadan önce yayımlanan makalelerin yaklaşık yarısı H.Ü. ve A.Ü. Kütüphanecilik Bölümlerine mensup araştırmacılar tarafından yayımlanmıştır. Dergi hakemli olduktan sonra bu oran %65’e çıkmıştır. Dergi hakemli olduktan sonra TK’de yayımlanan her beş makaleden ikisi H.Ü. Kütüphanecilik Bölümü, her dört makaleden biri ise A.Ü. Kütüphanecilik Bölümü çalışanlarınca yazılmıştır. Üç kütüphanecilik bölümüne mensup araştırmacılar tüm makalelerin %70’ini yazmışlardır.

Tablo 7. *Türk Kütüphaneciliği*’nde hakemli olmadan önce ve olduktan sonra beş ve daha fazla makale yayımlayan kurumlar

hakemli olmadan önce (1987-1995)				hakemli olduktan sonra (1995-2001)			
makale sayısı	ilk yazarın çalıştığı kurum	toplam		makale sayısı	ilk yazarın çalıştığı kurum	toplam	
		makalelerin yüzdesi (%)	Birikimli yüzde (%)			makalelerin yüzdesi (%)	Birikimli yüzde (%)
34	H.Ü. Küt. Böl.	25,2	25,2	41	H.Ü. Küt. Böl.	39,8	39,8
33	A.Ü. Küt. Böl.	24,4	49,6	26	A.Ü. Küt. Böl.	25,2	65,0
8	H.Ü. Küt.	5,9	55,6	5	İ.Ü. Küt. Böl.	4,9	69,9
6	YÖK Dok. Merk.	4,4	60,0	31	diğer 23 kurum	30,1	100,0
5	Millî Kütüphane	3,7	63,7				
5	D. Arş. Gn. Md.	3,7	67,4				
44	diğer 24 kurum	32,6	100,0				

Dergi hakemli olmadan önce yayımlanan 129 makale 30 ayrı kurum mensubu tarafından yazılmıştır (altı makale yazarının hangi kurumda çalıştıkları belirlenememiştir). Tablo 7’de verilenlerin dışında bir kurum 4, 4 kurum 3’er, 3 kurum 2’şer, 16 kurum birer makale yayımlamıştır. Dergi hakemli olduktan sonra yayımlanan 103 makale 26 ayrı kurum mensubu tarafından yazılmıştır. Tablo 7’de verilenlerin dışında bir kurum 3, 6 kurum 2’şer, 16 kurum ise birer makale yayımlamıştır.

4.3 Konular

TK’de 1987-2001 yılları arasında yayımlanan 238 makale 25 konu başlığı altında sınıflandırılmıştır. Makalelerin konulara göre dağılımı Tablo 8’de verilmektedir. Tabloda veriler en fazla makale yazılan konudan en aza doğru sıralanmış ve her konuda dergi hakemli olmadan önce ve hakemli olduktan sonra yayımlanan makalelerin sayısı ayrı ayrı sütunlarda verilmiştir.

Yayımlanan toplam 238 makalenin 51’i (%21) kütüphaneler konusundadır. Bu konu altında sınıflanan makalelerin 17’si halk kütüphaneleri, 14’ü genelde kütüphaneler, 10’u üniversite kütüphaneleriyle ilgilidir. Diğer tür (özel, okul, tıp, vd.) kütüphaneler hakkında nispeten daha az makale yayımlanmıştır. Dergi hakemli olduktan sonra kütüphaneler konusunda yazılan makalelerin sayısı azalmıştır.

Toplam 29 makale (%12) bilgi erişim ve bibliyografik denetim konusundadır. Kataloqlama-sınıflama, kataloqlar ve dizinler hakkında yayımlanan makaleler de bu gruptadır.

Bilgi teknolojisi ve kütüphane otomasyonu konusunda toplam 19 makale (%8) yayımlanmıştır. Dergi hakemli olduktan sonra bu konuyla ilgili makale sayısında düşme görülmektedir.

Bilgi kaynakları konusunda çoğu dergi hakemli olduktan sonra çıkan toplam 15 (%6) makale yayımlanmıştır. Bilgi hizmetleriyle ilgili makaleler toplam makalelerin %5’ini,

kütüphanecilik-arşivcilik eğitimi, yönetim, bilgi ağları ve İnternet konularının her biri ise toplam makalelerin %4'ünü oluşturmaktadır.

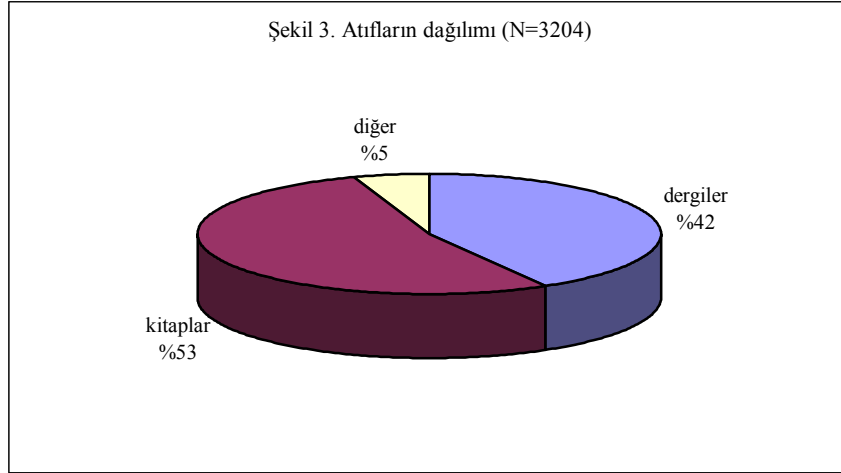
Daha önce de değindiğimiz gibi, bu çalışmadaki makalelerin konu dağılımıyla ilgili verileri önceki içerik analizi çalışmalarında elde edilen ve farklı konu sınıflamalarına dayanan çalışmalarınkilerle karşılaştırmak yanıltıcı olabilir. Örneğin, Yontar ve Yalvaç (2000) 1985-1994 yılları arasında yayımlanan makalelerin %59'unun kütüphane ve bilgi hizmeti etkinlikleri, %31'inin ise yönetim konusunda olduğunu kaydetmektedirler. Abu İsneineh'nin (1996) çalışmasında da kütüphanecilik ve bilgibilim konulu makalelerin ağırlıklı olduğu vurgulanmaktadır.

Tablo 8. Makalelerin konulara göre dağılımı

Konu	Toplam makale	(%)	Hakemli olmadan önceki makale sayısı	Hakemli olduktan sonraki makale sayısı
<i>Kütüphaneler (halk, üniversite, özel, vd.)</i>	51	21,4	33	18
<i>bilgi erişim - bibliyografik denetim - kataloglama -sınıflama-kataloglar-dizinler</i>	29	12,2	17	12
<i>bilgi teknolojisi-bilgi sistemleri-kütüphane otomasyonu</i>	19	8,0	14	5
<i>bilgi kaynakları (yayınlar-kitaplar-patentler-yazmalar-veri tabanları-vd.)</i>	15	6,3	4	11
<i>bilgi hizmetleri (teknik işlemler-belge sağlama-okuyucu hizmetleri)</i>	12	5,0	7	5
<i>Kütüphanecilik-arşivcilik eğitimi</i>	10	4,2	8	2
<i>yönetim (bütçe-planlama-performans değerlendirme-stres-teknostres-ergonomi)</i>	10	4,2	6	4
<i>İnternet, bilgi ağları</i>	9	3,8	3	6
<i>enformetri (bibliyometri-atıf analizi)</i>	8	3,4	5	3
<i>okuma-bilgi okur yazarlığı - okuyucu eğitimi</i>	8	3,4	4	4
<i>halkla ilişkiler</i>	7	2,9	4	3
<i>arşivler</i>	5	2,1	2	3
<i>kütüphaneciler</i>	5	2,1	2	3
<i>Kullanıcılar- kullanım</i>	4	1,7	3	1
<i>Kütüphane tarihi</i>	4	1,7	3	1
<i>kütüphanecilik-bilgibilim</i>	4	1,7	3	1
<i>belge yönetimi</i>	4	1,7	0	4
<i>bilgi toplumu, bilgi politikası, bilgi sosyolojisi</i>	4	1,7	0	4
<i>mevzuat (yasa-yönetmelik-özlük-hakları)</i>	4	1,7	0	4
<i>Milli Kütüphane</i>	3	1,3	3	0
<i>uzman sistemler</i>	3	1,3	3	0
<i>bilimsel araştırma yöntemleri</i>	3	1,3	0	3
<i>Karşılaştırmalı kütüphanecilik</i>	2	0,8	2	0
<i>sistem analizi</i>	2	0,8	2	0
<i>diğer (Türk Dünyası, mimari, Sarybosna Milli Kütüphanesi, derneklerdüşünce özgürlüğü, (e)yayıncılık) vd.</i>	13	5,5	7	6
Toplam	238	100,0	135	103

4.4 Atıflar

TK’de 1987-2001 yılları arasında yayımlanan 238 makalede diğer kaynaklara toplam 3204 atıf yapılmıştır (Şekil 3). Bu atıflardan 1697’si kitaplara (%53,0), 1334’ü (%41,6) dergilere, 173’ü (%5,4) de “diğer yayınlar”a yapılmıştır.

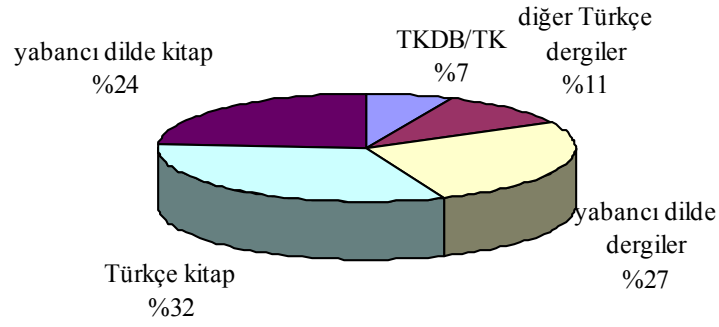
Atıfların Türkçe ve yabancı dillerdeki kitap ve dergilere göre dağılımı Tablo 9’da ve Şekil 4’te verilmektedir. Atıfların yarısı (1505 atıf) Türkçe kitap ve dergilere, yarısı da (1526) yabancı dildeki kitap ve dergilere yapılmıştır.⁹ Atıfların %7’si TKDB ve TK’de, %11’i diğer Türkçe dergilerde yayımlanan makalelere, %32’si Türkçe, %24’ü yabancı dildeki kitaplara yapılmıştır. Atıf yapılan yabancı dildeki kitap ve dergilerin büyük bir çoğunluğu İngilizcedir. Kitaplara yapılan toplam 1697 atfın 975’i Türkçe (%57,5), 722’si (%42,5) yabancı dildeki kitaplara yapılmıştır.

Tablo 9. Atıfların Türkçe ve yabancı dildeki kitap ve dergilere göre dağılımı

Atıf yapılan yayın türü	N	%
TKDB/TK	198	6,5
diğer Türkçe dergiler	332	11,0
yabancı dilde dergiler	804	26,5
Türkçe kitap	975	32,2
yabancı dilde kitap	722	23,8
toplam	3031	100,0

⁹ “Diğer yayınlar”a yapılan 173 atıf dile göre sınıflandırılmamıştır.

Şekil 4. Atıfların Türkçe ve yabancı dildeki yayınlara göre dağılımı (N = 3031)

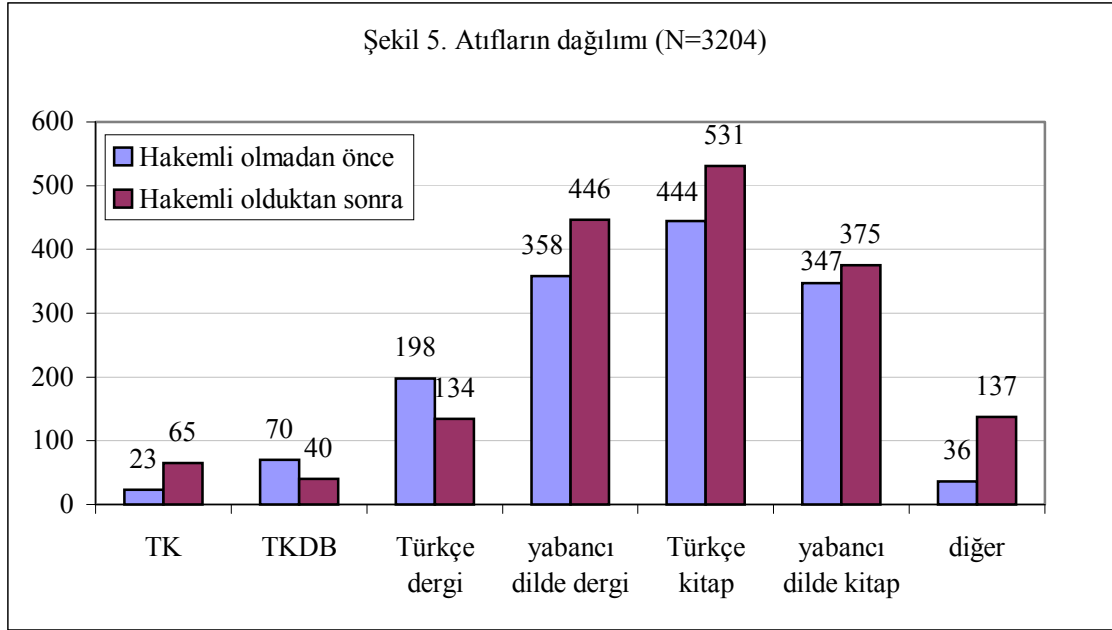

Not: Yuvarlama hatasından dolayı toplam %100'ün üzerindedir.

Daha önce de değindiğimiz gibi (bkz. 4.1), dergi hakemli olmadan önce yayımlanan makalelerdeki toplam atıf sayısı 1476 (%46), hakemli olduktan sonraki makalelerdeki toplam atıf sayısı 1728'dir (%54). Tablo 10 ve Şekil 5'te atıfların dergi hakemli olmadan önce ve olduktan sonra yayımlanan makalelere göre dağılımı verilmektedir.

Tablo 10. Atıfların hakem öncesi ve sonrasına göre dağılımı

	Hakemli olmadan önce	%	Hakemli olduktan sonra	%	Toplam	%
TK	23	2	65	4	88	2,7
TKDB	70	5	40	2	110	3,4
Türkçe dergi	198	13	134	8	332	10,4
yabancı dilde dergi	358	24	446	26	804	25,1
Türkçe kitap	444	30	531	31	975	30,4
yabancı dilde kitap	347	24	375	22	722	22,5
diğer	36	2	137	8	173	5,4
Toplam	1476	100	1728	100	3204	100,0

Dergi hakemli olmadan önce kitaplara yapılan toplam atıf sayısı 791'dir. Bunların 347'si yabancı dilde (%43,9), 444'ü (%56,1) Türkçe kitaplara yapılmıştır. Dergi hakemli olduktan sonra kitaplara yapılan toplam atıf sayısı 906'dır. Bunların 375'i (%41,4) yabancı, 531'i (%58,6) Türkçe kitaplara yapılmıştır. Hakem öncesi ve hakem sonrası Türkçe ve yabancı dildeki kitaplara yapılan atıf sayılarında bir artış gözlenmektedir. Dergi hakemli olduktan sonra Türkçe kitaplara yapılan atıf sayısı yabancı kitaplara yapılan atıf sayısından daha fazla artmıştır.

Dergilere yapılan toplam 1334 atfın 804'ü (%61,3) yabancı, 530'u (%39,7) Türkçe dergilere yapılmıştır. Türkçe dergilere yapılan atıfların az olmasının nedeni kanımızca Türkçe mesleki dergi sayısının az olmasıdır.

Dergi hakemli olduktan sonra *TK*'ye yapılan atıf sayısı artmış, *TKDB*'ye yapılan atıf sayısı ise doğal olarak düşmüştür. Çünkü ilk bölümde de değindiğimiz gibi *TKDB* 1987'den itibaren *TK* adıyla yayımlanmaktadır. Dergi hakemli olmadan önce *TKDB* ve *TK* dışındaki Türkçe dergilere daha fazla atıf yapılırken, hakemli olduktan sonra bu sayı düşmüştür. Dergi hakemli olduktan sonra yabancı dildeki dergilere, Türkçe ve yabancı dildeki kitaplara yapılan atıflar artmıştır. Bunda dergi hakemli olduktan sonra yayımlanan makalelerde daha fazla kaynağa atıf yapılmasının önemli rol oynadığı kanısındayız. Daha önce de değindiğimiz gibi, dergi hakemli olduktan sonra makale başına düşen ortalama atıf sayısı %65 artarak 11'den 17'ye yükselmiştir.

Dergi hakemli olduktan sonra kitap ve dergi dışındaki diğer yayınlara yapılan artışın temel nedeni, makalelerde Internet aracılığıyla erişilen makalelere ve web sayfalarına daha fazla atıf yapılmasıdır.

4.4.1 Dergilere yapılan atıflar

On ya da daha fazla sayıda atıf yapılan Türkçe ve yabancı dildeki dergilerin listesi Tablo 11'de verilmektedir. Tabloda yabancı dildeki dergiler için ISI'nin 2001 yılında *Journal Citation Reports*'ta yayımlanan etki faktörleri de verilmektedir.

Tablo 11. On ve daha fazla sayıda atıf yapılan dergiler

sıra no.	atıf sayısı	dergi adı	Etki faktörü
1	198	<i>Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni / Türk Kütüphaneciliği</i>	
2	86	<i>Resmî Gazete</i>	
3	45	<i>Library Trends</i>	0,684
4	35	<i>Journal of the American Society for Information Science</i>	1,641
5	21	<i>Information Technology and Libraries</i>	0,259
5	21	<i>College & Research Libraries</i>	0,680
7	18	<i>Library Resources and Technical Services</i>	0,455
7	18	<i>Library Journal</i>	0,267
7	18	<i>The Indexer</i>	
7	18	<i>IFLA Journal</i>	
7	18	<i>Buch und Bibliothek</i>	
12	17	<i>Journal of Documentation</i>	2,021
13	16	<i>Library Quarterly</i>	0,452
13	16	<i>Türk Yurdu</i>	
13	16	<i>Cumhuriyet</i>	
16	15	<i>Çağdaş Yerel Yönetimler</i>	
16	15	<i>Libri</i>	0,153
18	14	<i>The Electronic Library</i>	0,397
19	13	<i>American Archivist</i>	
20	12	<i>Journal of Academic Librarianship</i>	0,671
21	11	<i>Library Hi Tech</i>	
21	11	<i>American Libraries</i>	
21	11	<i>Monitör</i>	
21	11	<i>Bilgisayar</i>	
25	10	<i>Unesco Bulletin for Libraries</i>	
25	10	<i>Special Libraries</i>	
25	10	<i>Program</i>	0,319

Görüldüğü gibi, TKDB ve TK 198 atıfla (TKDB 110, TK 88) en fazla atıf yapılan dergidir. TKDB/TK'yi 86 atıfla *Resmî Gazete* izlemektedir. Daha sonra ise *Library Trends*, *Journal of the American Society for Information Science (JASIS)*, *Information Technology and Libraries*, *College & Research Libraries*, *Library Resources and Technical Services*, *Library Journal* gibi ISI'nin yayımladığı *Social Science Citation Index*'te (SSCI) de dizinlenen kütüphanecilik alanındaki önemli dergiler gelmektedir. Atıf yapılan yabancı dildeki dergiler arasında etki faktörü en yüksek olan dergiler *Journal of Documentation* (2,021) ve *JASIS*'tir (1,641). İngilizce dışındaki tek yabancı dildeki dergi *Buch und Bibliothek*'tir. On ve daha fazla atıf yapılan Türkçe dergiler arasında *Türk Yurdu*, *Cumhuriyet* (günlük gazete), *Çağdaş Yerel Yönetimler*, *Monitör* ve *Bilgisayar* dergileri de bulunmaktadır. Dergilere yapılan toplam 1334 atıfın 704'ü (%53) Tablo 11'de verilen 27 dergide yayımlanan makalelere yapılmıştır.

Daha önce Kurbanoglu'nun (1996) 1981-1995 yılları arasında TKDB ve TK'de yayımlanan makalelerde dergilere yapılan toplam 1113 atıfı incelediği çalışmada da yukarıdaki sıralamaya benzer bir sonuç elde edilmiştir. Bu çalışmadaki sıralamada ilk üç sırayı alan dergiler (TKDB/TK, *Resmî Gazete* ve *Library Trends*) Kurbanoglu'nun çalışmada da en fazla atıf yapılan dergiler olmuştur. Sıra numaraları farklı olmakla birlikte, Kurbanoglu'nun çalışmada 10 ve daha fazla atıf yapılan dergilerin ikisi (*Journal of Education for Librarianship and Information Science* ve *Yeni Yayınlar*) dışında tümü bu çalışmada da en fazla atıf yapılan dergiler arasında yer almıştır. Bu çalışmada 10 ve daha

fazla atıf alan ancak Kurbanoglu'nun çalışmasında bu çalışmadaki kadar yüksek atıf almayan dergiler de olmuştur. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, *American Archivist*, *Journal of Academic Librarianship* ve *Library Hi Tech* bu dergiler arasındadır.

Bazı dergilerde yayımlanan makalelere konu gereği sadece bir-iki makalede ama çok sayıda atıf yapılabilmektedir. Örneğin, *Çağdaş Yerel Yönetimler* dergisine yapılan 15 atfın tamamı bir makaleden gelmektedir. *Türk Yurdu* dergisine iki makalede toplam 16 atıf yapılmıştır (birinde 15, birinde 1). Benzeri bir biçimde *The Indexer* dergisine iki makalede toplam 18 atıf yapılmıştır. Bu atıflardan 17'si bir makaleden gelmiştir. Kurbanoglu (1996, s. 109) da benzeri durumlarla karşılaşmıştır.

Tablo 11'de yer alan yabancı dildeki dergilere yapılan atıf sayısı ile dergilerin etki faktörleri arasında istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür (Pearson's $r = .319$). Başka bir deyişle, derginin etki faktörünün yüksek olması o dergiye daha fazla sayıda atıf yapıldığı anlamına gelmemektedir. Dergi hakemli olmadan önce ve hakemli olduktan sonra beş ve daha fazla sayıda atıf yapılan yabancı dergiler için de benzer testler yapılmış, ancak etki faktörüyle yabancı dergilere yapılan atıf sayısı arasında istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir (sırasıyla $r = -.069$, $r = -.213$).

Atıflar toplam 322 ayrı dergide yayımlanan makalelere yapılmıştır. Bu dergilerin 231'i yabancı dilde, 91'i de Türkçe yayımlanan dergilerdir. En fazla atıf yapılan dergiler atıfların yer aldığı makalelerin TK hakemli olmadan önce ya da sonra yayımlanmış olması dikkate alınarak ayrı ayrı sıralanmıştır. Hakemli olmadan önce yayımlanan makalelerde toplam 649 atıf yapılırken, hakemli olduktan sonra 685 atıf yapıldığı görülmüştür (bkz. Tablo 10). TK hakemli olmadan önce yayımlanan makalelerde atıf yapılan dergiler ile hakemli olduktan sonra yayımlanan makalelerde atıf yapılan dergilerin birbirinden farklı olup olmadığı test edilmiştir. İki farklı dergi sıralamasının birbirine benzerliğini sınamak için Spearman'ın sıra-ilişki katsayısı (ρ) kullanılmıştır. "Dergi hakemli olmadan önce yayımlanan makalelerde atıf yapılan dergilerin sıralaması (X) ile hakemli olduktan sonra yayımlanan makalelerde atıf yapılan dergi sıralaması (Y) arasında bir ilişki yoktur" şeklinde kurduğumuz boş hipotez (H_0) reddedilmiştir (Spearman's $\rho = .556$, $p < .01$). İki sıralama arasında %99 güvenle aynı yönde bir ilişki olduğu söylenebilir. Başka bir deyişle, iki sıralamada yer alan dergiler birbirine benzemektedir ve bu benzerlik istatistiksel yönden anlamlıdır.¹⁰

TK hakemli olmadan önce ve olduktan sonra yayımlanan makalelerde atıf yapılan dergiler Türkçe ya da yabancı dilde yayımlanıp yayımlanmadığına bakılarak yeniden ayrı ayrı sıralanmıştır. TK hakemli olmadan önce yayımlanan makalelerde atıf yapılan yabancı dildeki dergiler ile hakemli olduktan sonra atıf yapılan yabancı dildeki dergiler arasında aynı yönde bir ilişki vardır ve bu ilişki istatistiksel açıdan anlamlıdır (Spearman's $\rho = .424$, $p < .05$). Benzeri bir biçimde, dergi hakemli olmadan önce yayımlanan makalelerde atıf yapılan Türkçe dergiler ile hakemli olduktan sonra atıf yapılan Türkçe dergiler arasında da aynı yönde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki vardır (Spearman's $\rho = .797$, $p < .01$). Yani, dergi hakemli olmadan önce yayımlanan makalelerde atıf yapılan Türkçe dergiler ile hakemli olduktan sonra atıf yapılan Türkçe dergiler birbirine benzemektedir. Aynı şeyi yabancı dergiler için de söylemek mümkündür.

Tablo 12'de ve Tablo 12'nin son iki sütunundaki verilere dayanılarak hazırlanan Şekil 6'da hem yabancı dilde hem de Türkçe yayımlanan dergilere yapılan toplam 1334 atfın dergi sayısına göre dağılımı verilmektedir.

¹⁰ Spearman sıra-ilişki katsayısı hakkında daha geniş bilgi için bkz. Ünver ve Gamgam (1999, s. 381-387).

Tablo 12. Atıfların dergi sayısına göre dağılımı

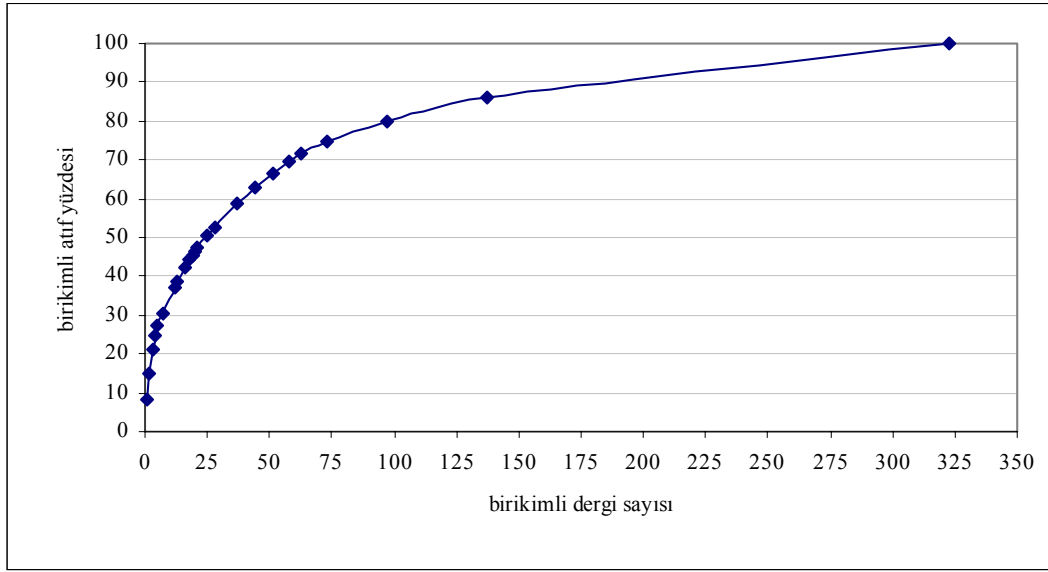
dergi sayısı	atıf sayısı	toplam atıf sayısı	birikimli dergi sayısı	birikimli atıf yüzdesi
1	110	110	1	8,2
1	88	88	2	14,8
1	86	86	3	21,3
1	45	45	4	24,7
1	35	35	5	27,3
2	21	42	7	30,4
5	18	90	12	37,2
1	17	17	13	38,5
3	16	48	16	42,1
2	15	30	18	44,3
1	14	14	19	45,4
1	13	13	20	46,3
1	12	12	21	47,2
4	11	44	25	50,5
3	10	30	28	52,8
9	9	81	37	58,8
7	8	56	44	63,0
7	7	49	51	66,7
7	6	42	58	69,9
5	5	25	63	71,7
10	4	40	73	74,7
24	3	72	97	80,1
40	2	80	137	86,1
185	1	185	322	100,0
Top. 322		1334		

Not: TKDB ve TK ayrı dergiler olarak alınmıştır.

Toplam atıfların %30'u yedi, %67'si 51 ayrı dergide yayımlanan makalelere yapılmıştır. Dergilerin büyük çoğunluğunda yayımlanan makalelere az sayıda atıf yapılmıştır. Örneğin, 185 dergide yayımlanan makalelere sadece birer kez (toplam atıfların %14'ü), 40 dergide yayımlanan makalelere sadece ikişer kez (toplam atıfların %6'sı) atıf yapılmıştır.¹¹

¹¹ Kurbanoglu'nun (1996) 1981-1995 yılları arasında TKDB ve TK'de yayımlanan makalelerde yapılan atıfları incelediği çalışmasında da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Toplam 1113 atıf 248 ayrı dergide yayımlanan makalelere yapılmış, bunlardan 137'sine sadece birer kez atıf yapılmıştır (s. 108). Dikkat edilecek olursa gerek Kurbanoglu'nun çalışmasında gerekse bu çalışmada kapsanan süre (15 yıl) ve incelenen dergi sayısı (60) aynı olmasına karşın, dergilere yapılan atıf sayısı yaklaşık %20 (1113'ten 1334'e) artmıştır. Daha önce de değindiğimiz gibi bu artışın temel nedeni dergi hakemli olduktan sonra yayımlanan makalelerde gerek toplam atıf sayısının gerekse dergilere yapılan atıf sayısının artmasıdır. (Kurbanoglu'nun çalışması derginin hakemli olduğu 1995 yılında 1981-1995 yıllarını kapsadığından, doğal olarak, dergi hakemli olduktan sonra yayımlanan sadece üç sayıda yayımlanan makalelerde yer alan atıfları içermektedir.)

Şekil 6. Atıfların dergi sayısına göre dağılımı

Atıfların dergilere göre dağılımının Bradford'un Saçılım Yasasına uygun olup olmadığı test edilmiştir. Bilimsel literatürün dağılımıyla ilgili olan Bradford Yasasına göre belirli konudaki dergiler eşit sayıda makale içeren gruplara ayrıldığında bu gruplar "azalan verimlilik" (diminishing returns) ilkesine göre sıralanmakta, çok sayıda makale az sayıda "çekirdek" dergide yayımlanmaktadır. 1934 yılında Bradford'un bilimsel literatürün dağılımı için tanımladığı bu yasa daha sonraki yıllarda atıfların dergilere göre dağılımını da kapsayan diğer dağılımlar için de kullanılmıştır. Örneğin, kütüphanelerde en çok kullanılan ya da belge sağlamada en çok fotokopi çekilen çekirdek dergiler saptanarak, bu veriler derme geliştirme politikalarının oluşturulmasında kullanılmıştır.

Nitekim Şekil 6'da verilen dağılımda da dergiler, yapılan atıf sayısına göre kabaca üç eşit gruba ayrılabilir. Toplam atıfların 406'sı (%30'4ü) yedi, 484'ü (%36,3) 44, 444'ü (%33,3) ise toplam 271 dergide yayımlanan makalelere yapılmıştır. İlk grupta yer alan yedi dergi (*TKDB*, *TK*, *Library Trends*, *JASIS*, *Information Technology and Libraries*, *College & Research Libraries* ve *Library Resources and Technical Services*) "çekirdek" dergi olarak nitelendirilebilir. Ancak bu gruplama Bradford Yasası uygulanarak elde edilenden biraz farklılık göstermektedir.

Atıfların yabancı dilde ve Türkçe dergilerde yayımlanan makalelere göre dağılımlarının Bradford Yasasına uygun olup olmadığı ayrı ayrı test edilmiştir. Bunun için yabancı dilde ve Türkçe dergilerde yayımlanan makalelere yapılan atıflar yukarıdakine benzer bir biçimde ayrı ayrı tablolaştırılmıştır. Türkçe dergilere yapılan 530 atfın toplam 91 dergide yer alan makalelere yapıldığına daha önce değinmiştik. Ancak Türkçe dergilere yapılan atıfların %37'si *TKDB* ve *TK*'de yayımlanan makalelere, %16'sı *Resmî Gazete*'ye yapılmıştır. Atıfların Türkçe dergilere göre dağılımı Bradford Yasasına uymamaktadır.

Atıfların yabancı dergilerde yayımlanan makalelere göre dağılımı Bradford Yasasına uymaktadır. On ve daha fazla sayıda atıf yapılan yabancı dergilerin listesi daha önce verilmişti (bkz. Tablo 11). Sadece yabancı dildeki 231 dergiye yapılan toplam 804 atfın Şekil 6'dakine benzeyen dağılımı ayrıca verilmeyecektir. Ancak yapılan atıfları üç eşit gruba ayırdığımızda¹² toplam 804 atfın 274'ünün (%34) 13, 260'ının 32 (%32), 270'ünün (%34) de

¹² Grup sayısı 3'ten fazla da olabilir. Her gruptaki dergi sayısı "n" sabitine göre değişmekte ve $1:n:n^2:n^3...$ şeklinde artmaktadır. Bradford Yasası formülü ve "n" sabitini hesaplama yöntemi için bkz. Gökçurt (1991).

186 dergide yayımlanan makalelere yapıldığı görülmüştür (bkz. Tablo 13).¹³ Bradford Yasası formülüne göre bulunan katsayı ($n = 2,46$) yabancı dergileri hemen hemen Tablo 13'tekine benzer bir şekilde gruplamaktadır. Birinci ve ikinci gruplarda yer alan dergi sayıları (sırasıyla 13 ve 32) Bradford Yasası formülüne göre bulunanlarla aynıdır. Bradford Yasasına göre 3. grupta bulunması gereken yabancı dergi sayısı 79'dur. *TK*'de yayımlanan makalelerde Bradford Yasasında öngörülenden daha fazla sayıda (186) yabancı dergiye daha az sayıda atıf yapılmaktadır. Toplam 132 yabancı dildeki dergiye sadece birer kez atıf yapılmıştır (yabancı dergilerdeki makalelere yapılan toplam atıfların %16'sı, toplam yabancı dergilerin %57'si).

Tablo 13. Yabancı dergilere yapılan atıfların dağılımı

grup	dergi		atıf	
	sayı	yüzde (%)	sayı	yüzde (%)
1	13	6	274	34
2	32	14	260	32
3	186	81	270	34

4.4.2 Kütüphanecilik literatürünün eskimesi

Herhangi bir bilimsel yayının kullanımı zaman geçtikçe azalır. Buna koşut olarak literatürde söz konusu yayına yapılan atıflar da giderek azalır ve bir süre sonra da bu yayına hiç atıf yapılmaz olur. Bu süre yayının konusuna ya da yayın türüne göre değişiklik gösterebilir. Örneğin, tıp konusundaki yayınlar daha hızlı gücelliğini yitirdiğinden kullanım süreleri daha kısa olmakta, oysaki sosyal ve insani bilimlerdeki yayınlar daha uzun ömürlü olmaktadır. Benzeri bir biçimde dergilerde yayımlanan makalelerde yer alan bilgiler daha hızlı eskimekte, oysaki kitap ve benzeri yayınlar zamana karşı daha dayanıklı olmaktadır.

Bu olgu literatürde “eskime” ya da “yaşlanma” (obsolescence) olarak adlandırılmaktadır. Belirli bir konudaki literatürün eskimesi “yarı yaşam” (half-life) adı verilen bir yöntemle ölçülmektedir. Nükleer bilimlerde bu terim radyoaktif ışın yayan bir maddenin radyoaktif etkisini ne kadar süre sonra yitirmeye başlayacağını ifade etmek için kullanılır. Benzeri bir biçimde, bir literatürün yarı yaşamı o literatürün etkisini yitirmesini, kullanımının azalmasını ifade eder. Nasıl ki bir maddenin radyoaktif etkisi belirli bir süre geçtikten sonra tamamen yok oluyorsa bir bilimsel yayın da bir süre sonra tamamen kullanılmaz olur.

Bir yayının kullanımını belirleyen ölçütlerden biri de bu yayına diğer makale ve kitaplarda yapılan atıf sayısıdır. Benzeri bir biçimde, atıf sayısına bakarak belirli bir konudaki literatürün kullanılıp kullanılmadığı belirlenebilir. Yapılan atıflar literatürde yer alan yayınların yıllarına göre sıralandığında, atıfların yarısına (ortanca) karşılık gelen yıl söz konusu literatürün “yarı yaşam”ını verir. Başka bir deyişle, atıfların yarısı belli bir yıl ve sonrasında, yarısı da öncesinde yayımlanan yayınlara yapılmaktadır. Literatür yaşlandıkça yapılan atıf sayısı da azalmaktadır.

TK'de yayımlanan makalelerde atıf yapılan yayınların yarı yaşamı da benzeri bir yöntemle hesaplanmış ve kütüphanecilik literatürünün genel olarak yaşlanma hızı bulunmuştur. Bunun

¹³ Atıfların yaklaşık üçte birini alan makalelerin yayımlandığı 13 yabancı dildeki “çekirdek” dergi sırasıyla şunlardır: *Library Trends* (45), *JASIS* (35), *College & Research Libraries* (21), *Information Technology and Libraries* (21), *Library Resources and Technical Services* (18), *Library Journal* (18), *The Indexer* (18), *IFLA Journal* (18), *Buch und Bibliothek* (18), *Journal of Documentation* (17), *Library Quarterly* (17), *Libri* (15) ve *The Electronic Library* (14).

yanı sıra, atıf yapılan yayının türüne göre (kitap ya da makale) yarı yaşam ayrı ayrı hesaplanmıştır.

1987-2001 yılları arasında *TK*'de yayımlanan 238 makalede kitap ve makalelere toplam 3031 atıf yapılmıştır.¹⁴ (Atıfların dağılımı için bkz. Tablo 10.) Bu atıflar atıf yapılan kaynağın yayımlandığı yıla göre¹⁵ sıralanmıştır. Atıf yapılan yayın yılları 1833 ile 2001 arasında değişmektedir. Sıralama yapıldıktan sonra atıf yapılan yılların ortancası (yarı yaşamı) bulunmuştur. Bulunan yıl bütün atıfları ikiye bölmektedir. Yani atıfların yarısı bulunan yıl ve sonrasında yayımlanan kaynaklara, yarısı da o yıldan önce yayımlanan kaynaklara yapılmıştır. Ancak *TK*'de yayımlanan ve bu çalışmada incelenen makaleler toplam 15 yıla yayıldığından, bulunan ortancayı doğrudan kullanmanın yanıltıcı olabileceği düşünülmüştür. Çünkü yarı yaşamı hesaplamak için tek tek makalelerde atıf yapılan yayınların yarı yaşamı bulunur, bu rakam atıfların yapıldığı makalenin yayın yılından çıkarılır. Bu işlem bütün makaleler için yapıldıktan sonra bulunan yarı yaşam rakamlarının ortalaması alınır ve böylece tüm literatür için yarı yaşam bulunmuş olur. Bizim çalışmamızda ise bütün makalelerde atıf yapılan kaynakların yarı yaşamı hesaplanmıştır. Oysa *TK*'nin ilk ciltlerinde yayımlanan bir makalede son yıllarda yapılan yayınlara atıf yer almaması doğaldır. Başka bir deyişle aradan geçen 15 yıl içinde yayınların yarı yaşam yılı da daha yeni yıllara doğru doğal olarak kaymaktadır.

Yarı yaşamın tüm makalelerde yapılan atıflar için topluca hesaplanmasından kaynaklanabilecek muhtemel bir hatayı gidermek ve daha anlamlı bir karşılaştırma yapmak için aşağıdaki yol izlenmiştir. Önce *TK*'de yayımlanan tüm makaleler için ortanca yılı bulunmuştur (1994). Yani *TK*'de yayımlanan makalelerin yarısının 1994 öncesinde yarısının da sonrasında yayımlandığı varsayılmıştır. Daha sonra dergide hakemli olmadan önce ve hakemli olduktan sonra yayımlanan makalelerin ortanca yılları bulunmuştur. *TK*'de hakemsiz makaleler 1987-1994 yılları arasında yayımlanmıştır. (1995'te sadece bir sayı hakemsiz yayımlandığından bu yıl ortanca hesaplamasında kullanılmamıştır.) 1987-1994 yıllarının ortancası 1990 olarak alınmıştır. *TK*'de hakemli makaleler 1995-2001 arası yayımlanmıştır. Bu yılların ortancası ise 1998'e karşılık gelmektedir.

Toplam 3031 atıfın yıllara göre sıralanması sonucu bulunan ortanca (1987) *TK*'de yayımlanan tüm makaleler için kabul edilen ortanca yılından (1994) çıkarılmış ve *TK*'de atıf yapılan kitap ve dergilerin yarı yaşamı 7 yıl olarak hesaplanmıştır. Yani *TK*'de yayımlanan makalelerde atıf yapılan kitap ve makalelerin yarısı son 7 yılda yayımlanmıştır. Benzeri bir biçimde, *TK*'de hakemli olmadan önce yayımlanan makalelerde yer alan atıfların ortancası 7 yıl (1990-1983), hakemli olduktan sonra yayımlanan makalelerde yer alan atıfların ortancası da 7 yıl (1998-1991) olarak bulunmuştur. Başka bir deyişle, gerek hakemli olmadan önce gerekse hakemli olduktan sonra yayımlanan makalelerde atıf yapılan yayınların yarısı 7 ve daha genç yaştaadır.

Kitaplara ve dergilere yapılan atıflar ayrılmış ve aynı yöntem kullanılarak atıf yapılan yayın türüne (kitap veya dergi) göre yarı yaşam hesaplanmıştır (Şekil 7). Tüm kitaplar için yarı yaşam 8, tüm dergiler içinse 7 yıl olarak bulunmuştur.¹⁶ Kütüphanecilik literatüründe yayımlanan makalelerde yer alan atıfların yarısı son 7-8 yılda yayımlanan dergi ve kitaplara yapılmaktadır.

¹⁴ Yayımlanmamış makale, arşiv belgesi, web sayfası gibi "diğer" yayınlara yapılan toplam 173 atıf literatür eskimesi hesaplanmasında dikkate alınmamıştır.

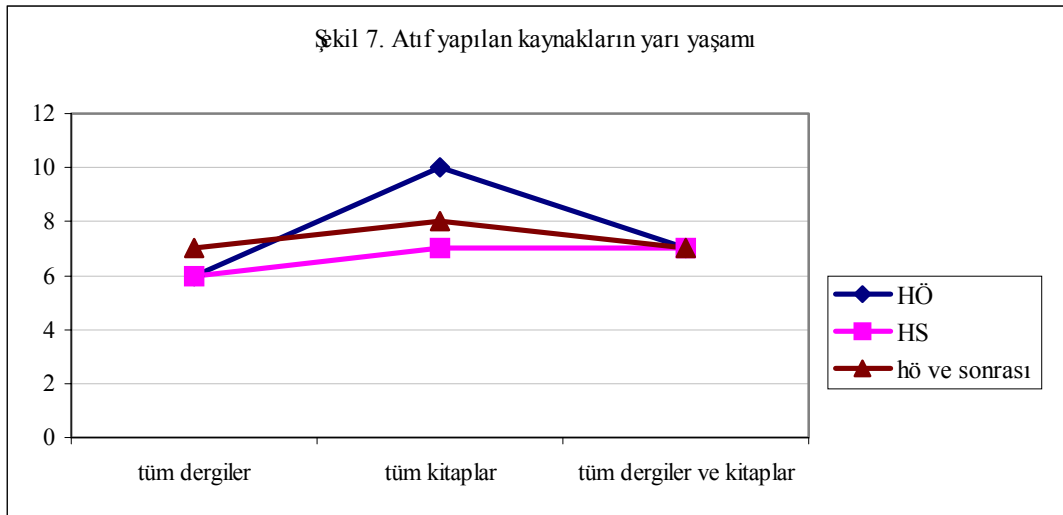
¹⁵ Atıflarda miladi takvime göre verilmeyen yayın yılları (toplam 21 adet) ve yayın yılı olmayan atıflar (toplam 19 adet) sıralamada dikkate alınmamıştır. Bu atıfların toplam sayısı (40) ihmal edilebilir düzeydedir. Bu tür atıflar dergilere ve kitaplara göre ayrı ayrı yapılan sıralamalarda da dikkate alınmamıştır.

¹⁶ Atıf yapılan dergi ve kitapların yayın diline (Türkçe ya da yabancı dilde) ve atıfın dergi hakemli olmadan önce veya sonra yayımlanan makalelerden yapılmasına göre yarı yaşam yılları da hesaplanmış, ancak bu çalışmada ayrıntılı olarak rapor edilmemiştir. Bir örnek vermek gerekirse, tüm kitapların yarı yaşamı 8 yıl iken, Türkçe kitaplar için bu süre 7, yabancı dilde kitaplar için ise 10 yıldır.

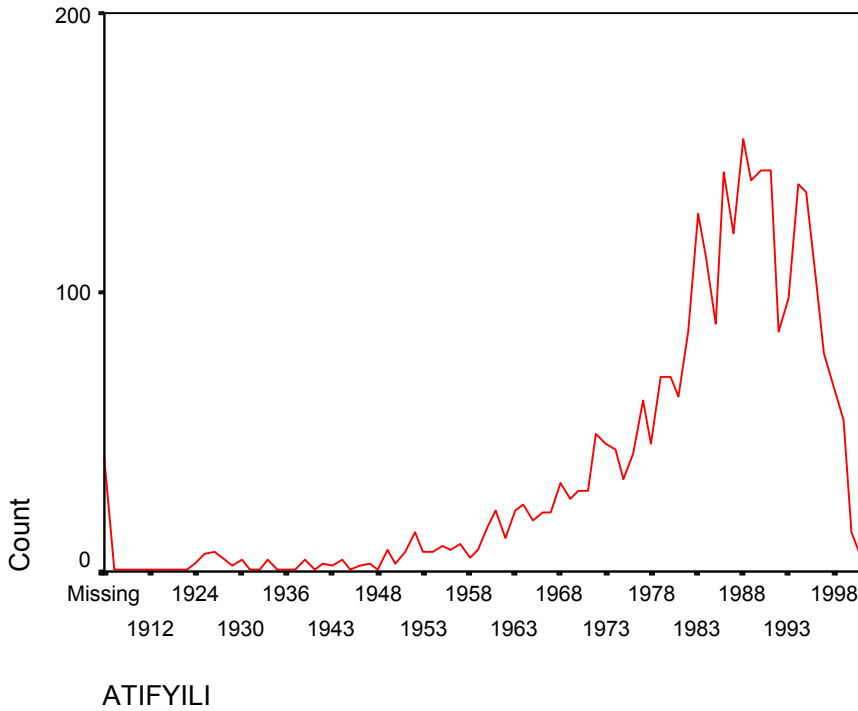
TK hakemli olmadan önce ve hakemli olduktan sonra dergilere yapılan atıfların yarı yaşamı her ikisi için de 6 yıldır. Kitaplar için de bu rakamlar sırasıyla 10 ve 7 yıldır. Başka bir deyişle, dergi hakemli olmadan önce atıf yapılan dergilerin yaşıyla (6) kitapların yaşı (10) arasında önemli bir fark olduğu gözlenmektedir. Ancak bu fark dergi hakemli olduktan sonra büyük ölçüde kapanmış ve kitaplar için yarı yaşam 7 yıla inmiştir.

Genel olarak kütüphanecilik literatüründe atıflarının yarısının son 6-7 yılda yayımlanan dergi ve kitaplara yapıldığı söylenebilir. Başka bir deyişle kütüphanecilik literatürü 6-7 yılda güncelliğini yitirmeye başlamaktadır. Nispeten daha yaşlı (12-14 yıl) literatüre yapılan atıf sayısı ise giderek azalmaktadır. Bu azalma atıfların yıllara göre dağılımını veren Şekil 8’de daha belirgin bir biçimde görülebilir. 1980 öncesi yayımlara yapılan atıfların toplam atıfların küçük bir yüzdesini oluşturduğu dikkat çekmektedir.

Bu rakamlar kütüphanecilikte bilgilerin yenilenme hızının da bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Anlaşıldığı kadarıyla sadece tıp ve mühendislikte değil kütüphanecilik gibi diğer alanlarda da bilgiler hızla eskimektedir. Gelişmeleri izleyebilmek, bilgilerimizi yenileyebilmek için son yıllarda yayımlanan mesleki literatürü izlemek bir zorunluluk haline almıştır.

Şekil 8. Atıfların yıllara göre dağılımı

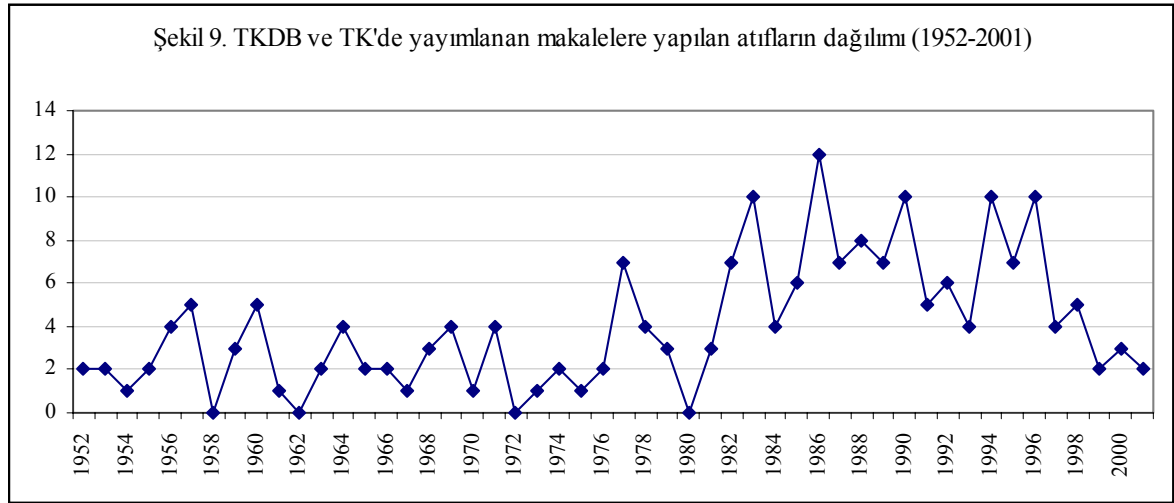

Literatür eskimesi olgusu 1987-2001 yılları arasında *TK*'de yayımlanan 238 makaleden *TKDB* ve *TK*'de yayımlanan diğer makalelere yapılan atıflar açısından ayrıca değerlendirilmiştir. *TK*'de yayımlanan makalelere hakemli olmadan önce ve hakemli olduktan sonra yapılan atıflar saptanmıştır.

TKDB ve *TK*'ye dergi hakemli olmadan önce yayımlanan makalelerden 93, hakemli olduktan sonra yayımlanan makalelerden 105 atıf olmak üzere toplam 198 atıf yapıldığı Tablo 9 ve Şekil 5'te verilmişti. Bu atıfların yıllara göre dağılımı Tablo 14'te ve Şekil 9'da ayrıntılı olarak yer almaktadır. Daha önce *TKDB* ve *TK*'ye yapılan atıfların (530) toplam atıfların yaklaşık %7'sini oluşturduğuna değinmiştik (bkz. Tablo 9 ve Şekil 4). Atıf sayısında 1980 yılı sonrasında belirli bir artış görülmesine karşın *TKDB* ve *TK*'de yayımlanan makalelere yapılan atıfların toplam sayısı çok yüksek değildir. Toplam atıf sayısını (198) yayımlanan makale sayısına (238) oranlayacak olursak, her makalede *TKDB* ve *TK*'de yayımlanan diğer makalelere ortalama bir kez (238/198) atıf yapıldığı ortaya çıkmaktadır –ki bu rakam kanımızca oldukça düşüktür.

Tablo 14. TKDB ve TK'de yayımlanan makalelere yapılan atıflar (1952-2001)

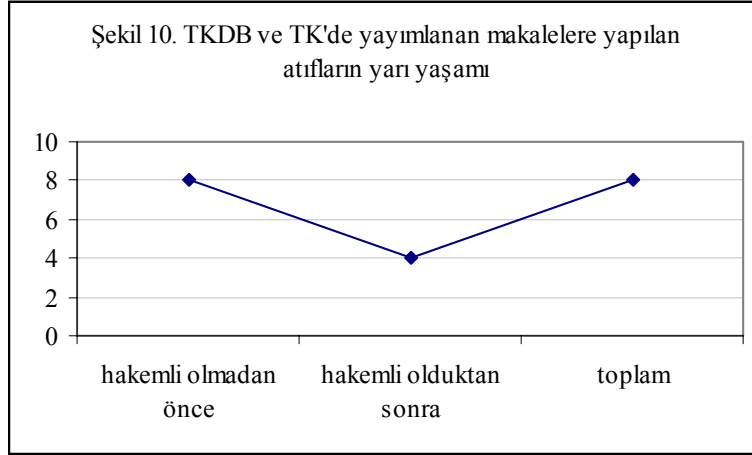
Yıl	Atıf sayısı			Yıl	Atıf sayısı			Yıl	Atıf sayısı		
	HÖ	HS	toplam		HÖ	HS	toplam		HÖ	HS	toplam
1952	2	0	2	1969	2	2	4	1986	7	5	12
1953	1	1	2	1970	1	0	1	1987	5	2	7
1954	1	0	1	1971	3	1	4	1988	5	3	8
1955	2	0	2	1972	0	0	0	1989	3	4	7
1956	2	2	4	1973	1	0	1	1990	9	1	10
1957	4	1	5	1974	0	2	2	1991	1	4	5
1958	0	0	0	1975	0	1	1	1992	0	6	6
1959	1	2	3	1976	1	1	2	1993	0	4	4
1960	2	3	5	1977	5	2	7	1994	0	10	10
1961	1	0	1	1978	1	3	4	1995	0	7	7
1962	0	0	0	1979	3	0	3	1996	0	10	10
1963	0	2	2	1980	0	0	0	1997	0	4	4
1964	3	1	4	1981	2	1	3	1998	0	5	5
1965	1	1	2	1982	5	2	7	1999	0	2	2
1966	1	1	2	1983	8	2	10	2000	0	3	3
1967	1	0	1	1984	2	2	4	2001	0	0	0
1968	3	0	3	1985	4	2	6	toplam	93	105	198

Yarı yaşamın nasıl hesaplandığı yukarıda ayrıntılı olarak açıklanmıştır. *TKDB* ve *TK*'de yayımlanan makalelere yapılan toplam 198 atıf yayın yıllarına göre sıralanarak ortancası alınmıştır. *TKDB* ve *TK*'de yayımlanan diğer makalelere yapılan atıfların yarı yaşamı 8 yıl olarak bulunmuştur. Bu süre tüm dergiler için bulunan yarı yaşam rakamından (6) %25 daha uzundur. Başka bir deyişle, *TKDB* ve *TK*'de yayımlanan makaleler tüm dergilerde yayımlanan diğer makalelere oranla nispeten daha uzun sürede yaşlanmaktadır.

TKDB ve *TK*'de yapılan toplam 198 atıf, atıfların yapıldığı makalelerin dergi hakemli olmadan önce ya da hakemli olduktan sonra yayımlanmış olması dikkate alınarak sınıflandırılmış ve yarı yaşam süreleri hesaplanmıştır (Şekil 10). İlginçtir, dergi hakemli olmadan önce yayımlanan makalelerde yapılan atıfların yarı yaşamı 8 yıl iken, dergi hakemli olduktan sonra yayımlanan makalelerde bu süre 4 yıla düşmüştür. Başka bir deyişle, dergi

hakemli olduktan sonra yayımlanan makalelerde daha çok *TK*'de son yıllarda yayımlanan makalelere atıf yapılmıştır. Dergi hakemli olduktan sonra yayımlanan makalelerde *TKDB* ve *TK*'ye yapılan atıfların yarı yaşanı (4 yıl) hem tüm dergilerde yayımlanan makalelere hem de tüm kitaplara yapılan atıfların yarı yaşanın (sırasıyla 7 ve 8 yıl) yaklaşık yarısı kadardır.

4.5 Editörler

1987-2001 yılları arasında *Türk Kütüphaneciliği*'nde toplam 8 ayı editör¹⁷ görev yapmıştır. Derginin editörleri ve görev yaptıkları dönemlerle ilgili bilgiler Şekil 11'de verilmektedir.

Şekil 11. *Türk Kütüphaneciliği* dergisinin editörleri (1987-2001)

Editör	Ç. Türkân	A. Sernikli	Ç. Türkân	A. Sernikli	S. Aslan	D. Atılğan	Y. Topta	B. Yılmaz	Ö. Bayraktar	Ö. Gürşaj
G. Başkan	N. Sefercioğlu		T. Sağlamtuğ		S. Aslan	H. Duman	A. Berberoğlu	D. Atılğan		
Yıl-Sayı	87-1 - 88-3	88-4 - 90-2	90-3	90-4 - 92-3	92-4 - 93-2	93-3 - 94-4	95-1 - 96-3	96-4 - 98-3	98-4 - 99-4	00-1 - 01-4

Dergi yeni adıyla¹⁸ 1987'de yayımlanmaya başladığında derginin kapağında TKD adına imtiyaz sahibi olarak genel başkan N. Sefercioğlu, yazı işleri sorumlu müdürü olarak ise Çiğdem Türkân'ın adları yer almıştır. Yazı Kurulu üyeleri ise D. Atılğan, T. Acar ve K. Sevgisunar'dan oluşmuştur. Türkân'ın sorumluluğunda dergi 1987-1988'de 7 ve 1990'da bir sayı olmak üzere toplam 8 sayı yayımlanmıştır. 1988 yılının (2. cilt) son sayısında yazı işleri

¹⁷ Dergide editörler "yazı işleri sorumlusu", "yazı işleri sorumlu müdürü", "yayın yönetmeni", "genel yayın yönetmeni" gibi unvanlarla da görev yapmışlardır.

¹⁸ Aslında derginin ilk sayısının iç kapağında derginin tam adı *Türk Kütüphaneciliği Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni* (1. cilt, 1. sayı) olarak geçmektedir. Makale künyelerinde ve yazı kurallarında *Türk Kütüphaneciliği* adı yeğlenmesine karşın, *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni* adının kullanımı da 7. cildin 1. sayısına (Kış 1993) dek devam etmiştir. Yedinci cildin 2. sayısından itibaren iç kapaktaki *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni* atılmış, ancak derginin *TKDB*'nin devamı olduğunu vurgulamak için cilt ve sayı numarasının yanı sıra "42. Yıl" bilgisi de eklenmiştir. 1995'in ilk sayısından itibaren bu uygulamaya son verilmiştir.

sorumlu müdürü olarak Altınay Sernikli'nin adı yer almaktadır. Yazı Kurulu üyeleri değişmemiştir. Sernikli'nin sorumluluğunda dergi 1988-1992 yılları arasında toplam 15 sayı yayımlanmıştır. Yazı Kurulu üyeleri 1990 yılının (4. cilt) 3. sayısına dek aynı kalmış, daha sonra ise Yazı Kurulu üye sayısı 4'e çıkmıştır (T. Acar, D. Atılğan, F. Özdemirci ve Y. Kayan).

Gerek Türkân gerekse Sernikli'nin yazı işleri sorumluluğu N. Sefercioğlu'nun genel başkanlık yaptığı döneme rastlamaktadır. Bu süre içinde yayımlanan 23 sayıda yazı işleri sorumlusu tarafından yazılmış dergiyle ilgili herhangi bir yazı yer almamıştır. Bu sayıların birçoğunda genel başkanın başyazısına rastlanmaktadır. Daha önce N. Sefercioğlu'nun *Türk Kütüphaneciliği*'nin 50. yılı dolayısıyla 5-6 Eylül 2002 tarihlerinde Millî Kütüphane'de (Ankara) düzenlenen sempozyumda yaptığı konuşmaya dayanarak belirttiğimiz gibi, yazı işleri sorumlusu olarak Türkân ve Sernikli'nin adları yazılı olmasına karşın, bu dönemde genel başkan olan N. Sefercioğlu aynı zamanda derginin de fiili olarak yazı işleri sorumlu müdürlüğünü yürütmüştür.

1992 yılının ilk sayısından itibaren derginin basımında saman kâğıt yerine nispeten daha kaliteli bir kâğıt kullanılmaya başlanmıştır.

1992 yılının 4. sayısından itibaren yazı işleri sorumlu müdürü Selma Aslan olmuştur. Yazı Kurulu üyeliklerine ise H.S. Keseroğlu, D. Atılğan, Y. Kayan ve A. Kaygusuz getirilmiştir. Derginin bu sayısındaki yazısında dernek genel başkanı T. Sağlamtunç dergiyi “daha cazip bir fiziksel görünüm ve daha kaliteli bir içerik”le çıkarmak için çalışma yaptıklarını duyurmuştur (Sağlamtunç, 1992). S. Aslan ise yazdığı editoryalda dergide yapılması planlanan değişiklikleri ayrıntılı olarak açıklamakta ve herkesi “daha güzel bir dergi için elele” vermeye davet etmektedir. Derginin “çağdaş kütüphanecilik anlayışını yansıtan” yeni bir kapak düzeniyle çıkması, dergiye uluslararası bir boyut kazandırmak için yayımlanacak yazılarda bazı ölçütler aranması (örneğin, bilimsel makaleler için İngilizce özet verilmesi), katkıda bulunan olduğu takdirde yabancı dildeki makalelere yer verilmesi planlanan değişikliklerden bazılarıdır (Aslan, 1992).

1987 yılından itibaren derginin kapağında (mavi, turuncu, yeşil, pembe, mor üzerine basılmış) kalın ciltli kitaplarla dolu bir raf motifi yer almıştır. Derginin 7. cildinin ilk sayısının (Kış 1993) kapağında kitap rafına yer verilmemiş, kapak tek renkte (sarı) basılmıştır. Bu sayıda yayımlanan dört makalede İngilizce ve Türkçe özetler bulunmaktadır. Dergiye gönderilecek yazılarla ilgili kurallar ve kaynakça örnekleri sayının sonunda verilmiş ve derginin 7. cilt 3. sayısından itibaren bu kuralların geçerli olacağı belirtilmiştir. Derginin 7. cildinin 2. sayısında (İlkbahar 1993) ilk kez dergi editörü tarafından yazılmış bir yazı “Başyazı” (Editorial) adı altında yayımlanmıştır.¹⁹ Bu sayıda S. Çelik'in teknik yardımcı olarak görev yaptığı kaydedilmiştir.

Dergi S. Aslan'ın editörlüğünde toplam üç sayı yayımlanabilmiştir. T. Sağlamtunç'un ayrılması üzerine S. Aslan genel başkan olmuş, Doğan Atılğan da dergi editörlüğünü üstlenmiştir. Boşalan yazı kurulu üyeliğine F. Özdemirci getirilmiştir. Derginin toplam 6 sayısı Atılğan'ın editörlüğünde yayımlanmıştır. Barselona'da yapılan 59. IFLA Genel Kurulu hakkında yazıların yer aldığı derginin 7. cildinin 4. sayısının (Sonbahar 1993) özel sayı olduğu belirtilmiştir (Aslan, 1993: 244). Bu sayıdan itibaren H. Keseroğlu'ndan boşalan yazı kurulu üyeliğine K. Sevgisunar getirilmiş, ancak Sevgisunar çalışmalara katılamamıştır (Aslan, 1994: 85).

1994 yılında Genel Başkanlığa Hasan Duman seçilmiş, derginin 8. cildinin 4. sayısından (Sonbahar 1994) itibaren bazı Yazı Kurulu üyeleri de değişmiştir (A. Berberoğlu, A. Kaygusuz, F. Özdemirci, Y. Tonta). D. Atılğan derginin 8. cildinin 4. sayısını yayımladıktan sonra editörlük görevinden ayrılmıştır. Derginin editörlüğüne Yaşar Tonta getirilmiştir.

¹⁹ Derginin 7. cildinin 3. sayısından (Yaz 1993) 8. cildinin 4. sayısına (Sonbahar 1994) kadar başyazılar editör yerine genel başkanlar (S. Aslan ve Hasan Duman) tarafından yazılmıştır.

Bu dönemde derginin hakemli olması gündeme getirilmiş, yazı kurulu üyeleri (A. Berberoğlu, A. Kaygusuz, F. Özdemirci) yardımcı editör olarak görevlendirilmiş ve sorumluluk alanları belirlenmiştir. Daha önce dergide teknik yardımcı olarak çalışan S. Çelik editör yardımcısı olmuştur.

Derginin yeni bir kapak düzeniyle çıkan 9. cildinin ilk sayısında (Mart 1995) bir sonraki sayıdan (cilt 9, no. 2, Haziran 1995) itibaren hakemli makalelerin yayımlanacağı duyurulmuştur. Yazı Değerlendirme Kurulunda görev almayı kabul eden hakemlerin listesi bu sayıda verilmiştir. İlk Yazı Değerlendirme Kurulu üyeleri İ. Binark, B. Çapar, A. Çelik, A. Erar, O. Ersoy, N. Sefercioğlu, Ö. Soysal, N. Tuncer ve Ş. Turan'dan oluşmuş, bir sonraki sayıda G. Baydur ve B.U. Yurdadoğ da kurulda yer almışlardır. "Giriş" kısmında da değindiğimiz gibi, gerek dergi editörü tarafından yazılan yazıda (Tonta, 1995: 3) gerekse "Yazarlar İçin Notlar"da hakemlik sürecinin nasıl işletileceği ayrıntılı olarak verilmiştir. Dergiye sunulan yazılarda metin içi göndermelerin ve kaynakçaların Amerikan Psikoloji Derneği'nin "ad ve tarih" yöntemine göre yapılması kararlaştırılmış ve "Yazarlar İçin Notlar"da çeşitli metin içi gönderme ve kaynakça örnekleri verilmiştir.

Derginin hakemli makalelerin yer aldığı ilk sayısı Haziran 1995'te çıkmıştır (cilt 9, sayı 2).²⁰ Aynı sayıda hakemlerin denetiminden geçmeyen yazılar "Görüşler-Okuyucu Mektupları" adlı bir bölüm altında yayımlanmaya başlanmıştır. Kitap tanıtımı ve eleştirileri için "Tanıtım-Eleştiri" bölümü açılmıştır.

Derginin Y. Tonta'nın editörlüğünde ikisi özel sayı olmak üzere toplam 7 sayısı yayımlanmıştır. IFLA Genel Kurulu ve Konferansının 20-26 Ağustos 1995 tarihlerinde İstanbul'da toplanmasından dolayı derginin 9. cildinin 3. sayısı "IFLA '95 Özel Sayısı" olarak yayımlanmıştır. Basımı IFLA '95 Ulusal Düzenleme Komitesi tarafından desteklenen bu sayı IFLA toplantısına katılan herkese dağıtılmıştır. Bu sayıda IFLA toplantısının konusuyla ("Geleceğin Kütüphaneleri") ilgili İngilizce ve Türkçe yazılmış bir editoryal, Türk kütüphaneciliğini her yönüyle tanıtan 15 civarında İngilizce makale, dört Türkçe hakemli makale, savaş nedeniyle Bosna Hersek'te tahrip edilen kütüphane ve arşivlere dikkat çeken bir çeviri, görüşler, okuyucu mektupları, kitap tanıtımları, IFLA ile ilgili haberler (Türkçe ve İngilizce) yer almıştır. Derginin "Internet Özel Sayısı" ise Internet Eylül 1996'da (cilt 10, sayı 3) yayımlanmış, bu sayıda Internet ve kütüphanelerle ilgili yedi hakemli makale, Internet'le ilgili Türkçe yayınları içeren bir kaynakça ve iki görüş yazısı yer almıştır.

Derginin 9. cildinin 3. sayısında (Eylül 1995) yardımcı editör sayısı dörde çıkarılmıştır (M. Şan). Aynı yılın son sayısında (Aralık 1995) ise yardımcı editörlük görevinden ayrılan F. Özdemirci'nin yerini B. Yılmaz almıştır. "*Türk Kütüphaneciliği*"nin Yayın Politikası" da aynı sayıda yayımlanmıştır. 1995 yılı sonunda S. Çelik editör yardımcılığı görevinden ayrılmıştır.

Derginin 10. cildinin 4. sayısından (Aralık 1996) itibaren editörlük görevini Bülent Yılmaz, yardımcı editörlük görevlerini ise A. Berberoğlu, C. Duran ve M. Şan üstlenmişlerdir. Derginin B. Yılmaz'ın editörlüğünde toplam 8 sayısı yayımlanmıştır (cilt 10, sayı 4, Aralık 1996 ile cilt 12, sayı 3 Eylül 1998 sayıları). B. Yılmaz bu süre içinde değişik yardımcı editörlerle çalışmıştır (M. Bayter, Ö. Gökkurt, Ö. Külcü, Ç. Özbağ, S. Baytur, D.B. Toplu). Bu dönemde S. Kurbanoglu, Y. Tonta ve A. Yontar Yazı Değerlendirme Kurulu üyesi olarak görev almışlardır.

Bülent Yılmaz'dan sonra derginin editörlüğünü Özlem Bayram üstlenmiştir. Derginin 12. cildinin 4. sayısından (Aralık 1998) itibaren toplam 5 sayısı Ö. Bayram'ın editörlüğünde²¹

²⁰ Yontar ve Yalvaç'ın (2000) çalışmasında TK'nin 1996 yılından başlayarak hakemli dergi olduğu belirtilmektedir.

²¹ Bu sayıdan itibaren "editör" yerine "yayın yönetmeni", "yardımcı editör" yerine "Yayın Kurulu üyesi", "Yazı Değerlendirme Kurulu" yerine "Danışma Kurulu" sözcükleri kullanılmaya başlanmıştır. Ancak "Danışma Kurulu" sözcüğü daha sonra (cilt 14, sayı 1, Mart 2000) terkedilmiş ve yeniden "Yazı Değerlendirme Kurulu"na dönülmüştür.

yayımlanmıştır. Yayın Kurulu üyeleri A. Can, E. Erkan, E. Yılmaz ve Z. Güzeldere'den oluşmuştur. G. Baydur, A. Erar ve Ö. Soysal hakemlikten ayrılmışlardır. Hakem listesinde adı olmadığı halde makale değerlendirenlere, ilgili makalelerin yayımlandığı sayıda hakem listesinin hemen altında yer verilerek teşekkür edilmeye başlanmıştır.²² Bu dönemde derginin web sayfası hazırlanmıştır. Derginin 9. cildinin ilk sayısından (Mart 1995) beri yayımlanan “Genel Başkanın Köşesi” 13. cildin ilk sayısından itibaren Dernek Genel Başkanının isteği üzerine kaldırılmıştır.²³

2000 yılından itibaren (cilt 14, sayı 1) derginin editörlüğünü Oya Gürdal üstlenmiştir. Yayın Kurulu üyeleri ise S. Baytur, A. Can, E. Erkan, T. Fenerci, A. Güzeldere ve E. Yılmaz'dan oluşmuştur. Aynı yıl yayımlanan 4. sayıdan itibaren ise M. Alpyıldız, A. Can, T. Gülle ve E. Yılmaz Yayın Kurulu üyeleri olarak gözükmektedir. Yazı Değerlendirme Kurulunda görev alan üye sayısı bu dönemde toplam 23'e çıkmıştır.²⁴

Araştırmamızın kapsadığı 2001 yılı sonuna dek O. Gürdal'ın editörlüğünde derginin toplam 8 sayısı yayımlanmıştır. Gürdal halen derginin editörlüğünü sürdürmektedir. Bu dönemde makalelere Türkçe ve İngilizce anahtar sözcükler verilmeye başlanmıştır. Daha önce “Görüşler-Okuyucu Mektupları” olarak anılan bölüm “Serbest Yazılar ve “Okuyucu Mektupları” olarak ikiye ayrılmıştır. “Serbest Yazılar” daha sonra (cilt 15, sayı 1, Mart 2001) “Hakemsiz Yazılar”a dönüşmüştür. İlk kısımda yayımlanan makaleler için ise “Hakemli Yazılar” başlığı kullanılmıştır.²⁵

Gürdal'ın editörlüğü döneminde derginin son 50 yılında yayımlanan tüm yazıların tam metinleri elektronik ortama aktarılmış ve Internet üzerinden erişime açılmıştır. Derneğin web sayfasına giren kullanıcılar bu veri tabanını sorgulayabilmekte ve makalelerin künye ve özetlerine erişebilmektedirler. Derginin basılı kopyasına abone olan kullanıcılar tüm makalelerin tam metinlerine erişebilmektedirler.

²² İyi niyetle yapıldığına inandığımız bu uygulamaya yazıların değerlendirilmesinde kullanılan “çifte körleme” sürecini zedeleyebileceği için son verilmelidir. Derginin herhangi bir sayısında zaten az sayıda makale yayımlanmaktadır. Belirli bir makale yazı kurulu dışında hakem(ler) tarafından değerlendirilir ve daha sonra bu makale yayımlanırsa adı geçen teşekkür nedeniyle makalenin hangi hakem(ler)ce değerlendirildiği açığa çıkmaktadır.

²³ Aynı cildin 4. sayısında Genel Başkanın bir açış konuşması aynı köşede “Genel Başkanın Köşesi” başlığı kullanılmadan yayımlanmıştır. Derginin 14. cildinin 2. sayısında (Haziran 2000) ise “Genel Başkanın Köşesi” başlığı bir kez daha kullanılmış ve genel başkanın 36. Kütüphane Haftasını açış konuşması bu köşede yayımlanmıştır.

²⁴ M. Akbulut, N. Alkan, M. Alpay, S. Aslan, G. Baydur, B. Çapar, A. Çelik, O. Ersoy, İ. Erünsal, O. İcimsoy, S. Karakaş, H.S. Keseroğlu, S. Kurbanoglu, İ. Önal, F. Özdemirci, N. Sefercioğlu, Y. Tonta, N. Tuncer, N.Ö. Uçak, M. Yalvaç, B. Yılmaz, A. Yontar, B.U. Yurdadoğ.

²⁵ Bu başlıkların 9. cildin 1. sayısından itibaren İngilizce karşılıkları da verilmektedir. Ancak bu karşılıkların bazen isteneni tam olarak vermediğini görmekteyiz. Örneğin, “Serbest Yazılar” için kullanılan “Free Papers”, “Hakemsiz Yazılar” için kullanılan “Freelance Articles” istenen anlamları vermekten uzaktır. “Free” daha çok “bedava”, “freelance” ise “herhangi bir işverene bağlı olmadan hizmetlerini onlara satan kimse” demektir (*The American Heritage Dictionary of the English Language*, Fourth Edition. Houghton Mifflin Company, 2000). Örneğin, “freelance” gazeteciler ya da fotoğrafçılar yazılarını/fotoğraflarını istedikleri gazeteye/haber ajansına satabilirler. “Serbest Yazılar” için “Opinion Papers”, “Hakemsiz Makaleler” için ise “Unrefereed Articles” demek kanımızca daha uygun olur. Yeri gelmişken, İngilizce makale adlarında ve bölüm başlıklarında yapılan İngilizce tipografik hataların göze battığını belirtmek gerekmektedir. Örneğin, “Hakemli Makaleler” anlamına gelen “Refereed Articles” ibaresi bir derginin saygınlığını, o dergide yayımlanan makalelerin uzmanlar denetiminden geçtikten sonra yayımlandığını gösterir. *Türk Kütüphaneciliği*'nin 2001 yıllarında yayımlanan sayılarında bu sözcük iç kapakta doğru ama daha büyük puntuyla yazılan hakemli yazıların başladığı sayfada yanlış (“refereed”) hecelenmiştir.

5. Sonuç ve Öneriler

Türk Kütüphaneciliği dergisinin 1987-2001 yılları arasında yayımlanan 60 sayısında çıkan toplam 238 makalenin bibliyometrik özellikleri bir önceki bölümde ayrıntılı olarak incelenmiştir. 1995'te hakemli olmasından sonra derginin sayfa sayısı artmıştır. Dergi hakemli olduktan sonra yayımlanan makale sayısı pek değişmemiş, ancak her makalenin uzunluğu ve makalede yer alan atıf sayıları yaklaşık iki katına çıkmış, makalelerin hemen hemen tümünde İngilizce ve Türkçe özet verilmeye başlanmıştır.

Derginin hakemli bölümünde yayımlanan makalelerin çoğunluğu az sayıda yazar tarafından yazılmaktadır. Son on beş yıllık dönemde sadece 94 ayrı kütüphaneci dergide bir veya daha fazla hakemli makale yayımlanmıştır. Oysa ülkemizde yaklaşık üç bin üniversite kütüphanecilik bölümü mezunu kütüphaneci görev yapmaktadır. Bu kadar profesyonel kütüphaneciden çok azının araştırma yapması ve makale yayımlaması kabul edilemez. Bu sayının artırılmasında profesyonel kütüphanecilere büyük görevler düşmektedir. Hakemli dergilerde makalesi yayımlanan kütüphaneciler çalıştıkları kuruluşlar tarafından ödüllendirilmeli ve bu durum yükselmede göz önünde bulundurulmalıdır. Yurt dışında üniversite kütüphanelerinde çalışan kütüphaneciler öğretim üyeleriyle aynı statüdedirler. Ancak bu kütüphaneciler hem bu statülerini koruyabilmek hem de meslekte yükselebilmek için tıpkı akademisyenler gibi yayın yapmakla yükümlüdürler. Ülkemizdeki üniversite kütüphanelerinde uzman olarak çalışan kütüphanecilerin ve diğer kütüphanelerde çalışan profesyonel kütüphanecilerin araştırma ve yayın yapmaları sağlanmalıdır. Her profesyonel kütüphaneci araştırma yapmayı ve bilgi ve deneyimlerini diğer kütüphanecilerle yazılı (kitap, makale, rapor, vd.) ve sözlü (sunuş vs.) olarak paylaşmayı görev tanımının bir parçası olarak görmelidir. Derginin yazar tabanını genişletebilmenin tek koşulu budur.

Hakemli olduktan sonra dergiye olan talep artmıştır. Hakemsiz bölümlerde yayımlanan yazı sayısında gözlenen yaklaşık 6-7 katlık artış bunun bir göstergesidir. Hakemsiz bölümde yazısı yayımlanan yazarlar hakemli bölüm için de yazı göndermek üzere cesaretlendirilmelidirler.

Dergide daha çok kütüphanelerle ilgili genel makaleler yayımlanmaktadır. Bilgi erişim, bibliyografik denetim, bilgi teknolojileri ve kütüphanelerde kullanımı, Internet ve bilgi ağları konularında makalelerin yayımlanıyor olması sevindiricidir. Dergide yayımlanan daha spesifik konularla ilgili araştırma makalelerinin sayısı artırılmalıdır.

Araştırma makalelerinde yer alan atıf sayılarında görülen artış, dergi hakemli olduktan sonra yazarların makale hazırlarken daha fazla çaba harcadıklarını göstermektedir. Yayımlanan makalelerden yerli ve yabancı dildeki literatürün olabildiğince izlendiği anlaşılmaktadır. Makalelerde daha çok son 10-15 yılda yayımlanan kaynaklara atıf yapılması kütüphanecilik literatürünün hızla eskidiğinin bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Literatürün yaşlanması kütüphanecilerin yeni gelişmeleri izlemek ve bilgilerini tazelemek için literatüre daha sık başvurmak zorunda olduklarını göstermektedir.

Dergide göze çarpan bazı eksikliklere kısaca değinmekte yarar vardır. Tonta (1999) dergiye yayımlanmak üzere gönderilen makalelerin hem sunuş hem de istatistik tekniklerin kullanımı açısından sıkı bir editoryal denetimden geçirilmesini, hakemlerin de, kendilerine değerlendirilmek üzere gönderilen yazılara daha fazla zaman ayırarak bu sürece katkıda bulunmalarını önermektedir.

Dergide yer alan makalelerin Türkçe ve İngilizce özetleri titizlikle gözden geçirilmelidir. Bazen yazarlar özetlere gereken önemi vermemektedirler. Oysa araştırma makaleleri için yazılan özetler bazen yazının kendisinden daha önemli hale gelmektedir. Bibliyografik taramalar sonucu erişilen makalelerin okunmaya değer olup olmadığına karar verilirken özetlerden yararlanılmaktadır. Hakemli dergilerde yayımlanan makalelerin özetleri tanımlayıcı olmalı ve araştırmanın amacı, yöntemi ve bulguları özetlenmelidir. Bir-iki

cümleden oluşan ve makalenin içeriğini yansıtmayan özetler kabul edilmemeli ve yeniden yazılması istenmelidir.

Aynı özen İngilizce özetlerde ve makale adlarının İngilizceye çevrilmesinde de gösterilmelidir. Dergide yayımlanan makalelerin İngilizce özetleri *Library and Information Science Abstracts*'da yer almaktadır. Bu özetler genellikle özgün makalede yer alan İngilizce özete dayanarak hazırlanmaktadır.

Editörler yayımlanmak üzere gönderilen yazıları öncelikle sunuş ve yazı kurallarına uygunluk (dil yanlışları, harf ve cümle hataları, kaynakça stili vs.) açısından değerlendirmelidirler. Bu değerlendirmeden geçmeyen yazılar doğrudan hakemlere gönderilmemelidir. Editörlerin görevi gelen yazıları hakemlere yönlendirmekten ibaret değildir. Hakemlerin görevi bu tür hataları düzeltmek değil, makale hakkında bilimsel görüş belirtmektir (sorun, kullanılan yöntem, bulguların sunumu, vs.). Hakemlerden gelen görüşler dikkatle değerlendirilmelidir. Hakemlerin istediği makul iyileştirmelerin yapılması yazarlardan istenmelidir. Bazen hakemler makalenin iyileştirilmesi konusunda makul öneriler getirmek yerine “ben olsam bu makaleyi şöyle yazardım” şeklinde düşünerek değerlendirme yapabilmektedirler. Bu tür durumlarda hem hakemlere hem de yazarlara yardımcı olunmalıdır. Hakemlerden tam olarak ne istendiği açık bir şekilde verilmelidir. Hakemlere gönderilen “Makale Değerlendirme Formu” gözden geçirilmeli ve daha ayrıntılı bir form düzenlenmelidir. Makale hakkında karar verebilmek için daha fazla sayıda hakemden görüş alınması editörün işini kolaylaştırabilir.

“Tanıtım-Eleştiri” bölümünde bazen ilgisiz kitaplar tanıtılmaktadır (örneğin, Patrick Suskind'in bir romanı, İrfan Onga'nın özyaşam öyküsü, Bernard Shaw'un yazılarını içeren bir kitap). Bu bölümde sadece kitap tanıtımları değil kitap eleştirileri de yer almalıdır.

“Yazarlar İçin Notlar” kısmında dergide daha önce başka yerde yayımlanmamış özgün makalelere yer verildiği belirtildiği halde bazı yazarlar daha önce başka yerde yayımlanmış yazılarını dergiye göndermektedirler. Bu uygulamaya son verilmesi gerekmektedir. Daha önce başka bir yayında yer almış bir makale sanki özgün bir makaleymiş gibi işlem görmemeli, bu tür yazılar hakemlere gönderilmeden yazarına geri verilmelidir. Bu tür yazıların daha sonra telif hakkıyla ilgili bazı sorunlara yol açabileceği unutulmamalıdır.

Geçmişte bazı yazarların makalelerini dergiye göndermeden önce ya da makalelerinin değerlendirilmesi sonuçlanmadan önce editörden ya da Dernek Genel Merkezinden yazılarının dergide yayımlanacağına ilişkin resmi yazı istediklerine tanık olunmuştur. Bu tür uygulamaların hakemli bir derginin saygınlığına gölge düşüreceği unutulmamalıdır.

Kanımızca derginin gelişmesini engelleyen en önemli etmen, dergi editörleri ve yayın kurulu üyelerinin göreve gelme ve görevden ayrılma biçimlerinden dolayı sık sık değişmeleridir. Yılmaz (1998) editörlük görevinden ayrılırken derginin kurumsallaşması üzerine yazdığı son yazısında, dergi editörünün ve Yayın Kurulu üyelerinin TKD Genel Merkezi Yönetim Kurulunda meydana gelen değişikliklerden etkilenmeden daha sürekliliği olan bir yapıda çalışmasının önemini vurgulamıştır. Oysa mevcut yapıda derginin editörü her iki yılda bir değişmektedir. Çünkü Genel Kurulda seçilen Yönetim Kurulu üyelerinden birisi yayınlardan sorumlu genel başkan yardımcısı olarak görevlendirilmekte ve bu kişi genellikle derginin editörü olarak görev yapmaktadır. Dernek tüzüğünde editörün seçimle gelmesi yönünde bir hüküm bulunmamasına karşın şimdiye kadar Genel Yönetim Kurulu üyeleri dışında editörlük görevi yürüten kimse olmamıştır. Son 15 yılda toplam 8 ayrı editörün görev yapmasının temel nedeni budur. Oysa bu yaklaşım, Yılmaz'ın da (1998) vurguladığı gibi, profesyonellikten uzaktır. Bilimsel dergi editörlüğü profesyonel bir iştir. Her işte olduğu gibi editörlükte de bazı şeyler zamanla öğrenilmektedir. Editör tam işi öğrenmeye başladığı zaman bir başka editör yeniden sıfırdan işe başlamaktadır. Editörün hemen hemen her iki yılda bir değişmesi mitolojide Sisyphus'a verilen cezayı akla getirmektedir. Bu durum kuşkusuz derginin kurumsallaşmasını da geciktirmektedir. Bir editör tarafından yapılanlar bir başka

editör tarafından terkedilmekte, sonra bir diğer editör tarafından aynı uygulamalar yeniden başlatılmaktadır. Nitekim çalışmamızın editörlerle ilgili kısmında farklı uygulamalar hakkında çok sayıda örnek yer almaktadır.

TKD halen hakemli bir derginin editörünü yasal olarak değilse bile fiili (de facto) olarak seçimle belirleyen belki de ender mesleki derneklerden biridir. Dernek Genel Yönetim Kurulu editörlük görevini daha sürekli bir yapıya kavuşturmak için üzerine düşeni yapmalı, GYK üyeleri arasında editörlük ve yayın kurulu üyeliği yapabilecek kimseler yer almıyorsa bu kimseleri dışarıdan atayabilmelidir. Nitekim geçmişte yayın kurulu üyeliklerine bu şekilde atamalar yapılmıştır. Aynı şey editör için de yapılabilir. GYK, hizmetlerinden memnun olmadığı bir editörü ya da yayın kurulu üyesini her zaman değiştirebilir. Bunun için editörün ayrılmasını ya da bir sonraki Genel Kurulu beklemeye gerek yoktur.

Derneğin editör ya da yayın kurulu üyelerini dışarıdan atamasının ancak bu kimselere para vererek görevlendirmesiyle mümkün olabileceği öne sürülebilir. Bu yaklaşım gerçeklerden uzaktır. Günümüzde sadece ülkemizde değil başka ülkelerde de akademik yayıncılık tamamen gönüllü olarak yapılan bir iştir. Bilimsel dergilerde makale yayımlayanlar bunu para karşılığında yapmazlar. Bilimsel dergilerin editörleri, yardımcı editörleri ve hakemleri de bu işi para için değil, genellikle profesyonel prestij için yapmakta ve bilimsel araştırmaların kalitesinin yükselmesine katkı sağladıklarını düşünmektedirler.²⁶ Yazarlara, editörlere, hakemlere yayıncılar tarafından para ödenmemektedir. Ancak yayıncılar bilimsel dergilerin yayınlanabilmesi için editöre, yardımcı editörlere, hakemlere profesyonel ve teknik destek sağlamaktadırlar. TKD'nin de bir yayıncı olarak yapması gereken budur.

Dergide yayımlanan makalelerin *LISA*'da dizinleniyor olması ve tüm makalelerin tam metinlerine elektronik olarak erişilebiliyor olması başarılı gelişmelerdir. Makalelerin yakın gelecekte (5-10 yıl) *Social Science Citation Index*'te dizinlenebilmesi için de gereken adımlar atılmalıdır. Editörler şimdiden bunu hedeflemeli ve bunun için gereken hazırlıkları yapmalıdırlar. Bunun için derginin hakemlik sürecinin daha titiz çalıştırılması, hakem raporlarının birkaç yıl süreyle saklanması, her makale için İngilizce özün (abstract) yanı sıra birkaç sayfalık İngilizce özetlerin de dergide yayımlanması gerekmektedir. Bu tür adımlar daha sürekli editoryal görevlendirmelerle daha kolay gerçekleştirilebilir. Bu nedenle derginin editör ve yayın kurulu üyelerinin atanma şekliyle ilgili gerekli düzenlemeler hızla yapılmalıdır.

Prof. Sefercioğlu *Türk Kütüphaneciliği*'nin 50. yayın yılı dolayısıyla yapılan toplantıda derginin 50 yıldır sürekli yayımlanmasındaki tılsımı “amatörce üstlenilen profesyonel tavır ve ona eşlik eden sınırsız özveri”yle açıklamaktadır. Dergi 50 yıldır yayınlanabildiğine göre bu tılsımın kuşkusuz büyük etkisi olmuştur. Ancak TKD'ye düşen görev, derginin tamamen profesyonel bir anlayışla yayınlanabilmesi için gereken yönetsel ve teknik yapıyı kurmak ve yaşatmaktır.

6. Kaynakça

- Abu Isneineh, S. (1996). *Türkiye ve Ürdün'de yayımlanan kütüphanecilik dergilerinin karşılaştırmalı içerik analizi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara, Hacettepe Üniversitesi.
- Aslan, S. (1992). “Sevgili okuyucularımıza.” (Editoryal), *Türk Kütüphaneciliği* 6 (4): 187-188.
- Aslan, S. (1993). “Bir yılın ardından.” (Başyazı), *Türk Kütüphaneciliği* 7 (4): 243-245.
- Aslan, S. (1994). “Çevreci kütüphanecilik.” (Başyazı), *Türk Kütüphaneciliği* 8 (2): 83-86.
- Cano, V. (1999). “Bibliometric overview of library and information science research in Spain”, *Journal of the American Society for Information Science* 50 (8): 675-680.

²⁶ TK'de hakemlere değerlendirdikleri makale başına az da olsa bir ödeme yapılmaktadır. Israrla sürdürülmek istenen ve pek de zarif sayılmayacak bir yöntemle gerçekleştirilen bu uygulamaya son verilmelidir.

- Çakın, Y. (1980). *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni'nin içerik ve yazar yönünden değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara, Hacettepe Üniversitesi.
- Gökkurt, Ö. (1991). "Enformetri (informetrics): Bir tanıtım denemesi", Yay. Haz. H.S. Keseroğlu. *Kütüphane-Enformasyon-Arşiv Alanında Yeni Teknolojiler ve TÜRKMARC Sempozyumu Bildiri Metinleri: 1-4 Ekim 1991, Beyazıt Devlet Kütüphanesi* içinde (215-253). İstanbul: TKD İstanbul Şubesi.
- ISI. (2001). Institute for Scientific Information. *Journal Citation Reports*. [Çevrimiçi] Elektronik adres: <http://www.isiweb.com> [26.08.2002].
- Jarvelin, K. and P. Vakkari. (1990). "Content analysis of research articles in library and information science", *Library and Information Science Research* 12 (4): 395-421.
- Jarvelin, K. and P. Vakkari. (1993). "Evolution of library and information science 1965-1985: Content analysis of journal articles", *Information Processing & Management* 29 (1): 129-144.
- Koehler, W. et al. (2000a). "A bibliometric analysis of select information science print and electronic journals in the 1990s", *Information Research* 6 (1). [Çevrimiçi] Elektronik adres: <http://InformationR.net/ir/paper88.html> [20.09.2002].
- Koehler, W. et al. (2000b). "A bibliometric exploration of the demographics of journal articles: Fifty years of American Documentation and the Journal of the American Society for Information Science", *CyberMetrics* 4 (1). [Çevrimiçi] Elektronik adres: <http://www.cindoc.csic.es/cybermetrics/articles/v4i1p3.pdf> [20.09.2002].
- Kurbanoglu, S.S. (1996). "Türk kütüphanecilerinin kullandığı dergiler", *Türk Kütüphaneciliği* 10 (2): 105-118.
- Sağlamtunc, T. (1992). "Değerli meslektaşlarım. (Başyazı)", *Türk Kütüphaneciliği* 6 (4): 185-186.
- Terry, J.L. (1996). "Authorship in *College & Research Libraries* revisited: Gender, institutional affiliation, collaboration", *College & Research Libraries* 57(4): 377-383.
- Tonta, Y. (1995). "Türk Kütüphaneciliği'nde yeni atılımlar." (Editorial), *Türk Kütüphaneciliği* 9 (1): 3-4.
- Tonta, Y. (1999). "Bilimsel araştırmalarda istatistik tekniklerin kullanımı ve bulguların sunumu üzerine", *Türk Kütüphaneciliği* 13 (2):112-124.
- Ünver, Ö. ve H. Gamgam. (1999). *Uygulamalı istatistik yöntemler*. 3. bs. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Yılmaz, B. (1998). "Türk Kütüphaneciliği'nin kurumsallaşması üzerine. (Editorial)". *Türk Kütüphaneciliği* 12 (3): 195-196.
- Yontar, A. and M. Yalvaç. (2000). "Problems of library and information science research in Turkey: a content analysis of journal articles 1952-1994", *IFLA Journal* 26 (1): 39-46.